

Це видання об'єднує результати, роздуми та конкретні результати продовженої професійної програми URENERIT CPD. Вона є підсумком місяців співпраці між архітекторами, фахівцями у сфері культурної спадщини, освітянами та місцевими громадами по всій Україні та Європейському Союзу. Курси охоплювали широкий спектр тем — від технічних методик і оцінки пошкоджень до партисипативного планування, сталості та етичних вимірів відбудови з урахуванням пам'яті. Не менш важливо, що вони створювали простір для навчання колег у колег та формували відчуття професійної солідарності, яка виходить за межі кордонів.

Програма CPD була розроблена з урахуванням складності реального світу. Кожен учасник приносив із собою практичний кейс — поточний проєкт, об'єкт під загрозою, локальну проблему — і працював із ним крізь призму курсу. Такий прикладний підхід гарантував, що здобуті знання були одразу придатні до використання та відповідали мінливим реаліям на місцях. Він також перетворив кожен процес навчання на внесок у зусилля з відновлення України в режимі реального часу.

Рута Лейтанайте,
координаторка проєкту, U-RE-HERIT

Co-funded by
the European Union

SI. Funded by
Swedish
Institute

URENERIT

Architects Sweden

МАЙБУТНЄ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ КОМПЛЕКСНОГО ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ

Пер Мікаель Селльстрьом
Олена Олійник
Євгенія Бевз

МАЙБУТНЄ ДЛЯ ПОСТІЙНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ ІНТЕГРОВАНОГО ВІДНОВЛЕННЯ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ.

Стратегічна пропозиція щодо посилення потенціалу для
відбудови з використанням спадщини в Україні.

Редактори:

Пер Мікаель Селлстрьом

Олена Олійник

Євгенія Бевз

Редактори: Пер Мікаель Селлстрьом, Олена Олійник, Євгенія Бевз

Дизайн обкладинки: Євгенія Бевз

Видавець та авторське право: ©UREHERIT CPD Ukraine. Це незареєстрований ринковий знак, що є спільною власністю Sveriges Arkitekters Arkitektservice AB та Національної спілки архітекторів України через проект ЄС «Архітектори за спадщину в Україні: відтворення ідентичності та пам'яті» (UREHERIT) номер 101121502, затверджений Європейським виконавчим агентством з питань освіти та культури (EACEA) під номером Ares (2023)2888365 – 24.04.2023.

Цю книгу разом із виставкою 12 пілотних проєктів, представлених у додатку, частково профінансовано Програмою сусідства Балтійського моря Шведського інституту, проєктом Baltpart: Інклюзивне стале відновлення в Україні зі збереженням спадщини – розроблення культурних і гендерних підходів до партисипативного міського відродження (Dnr 00143/2024)

Друк: Національна спілка архітекторів України

ISBN: 978-91-989221-2-7

Швеція, Стокгольм та Україна, Київ 2025

Зміст

Зміст	3
Передмова.....	6
Вступ.....	8
Чому нам потрібне підвищення кваліфікації для відбудови спадщини в Україні?	8
Програма CPD Ukraine.....	12
Що таке безперервний професійний розвиток (CPD)?	12
Організація.....	15
Структура програми	16
Вибір учасників	19
Опис відібраних проєктів	21
Зміст навчальних модулів	24
Модуль 1: Сталий розвиток, демократія та визначення спадщини.	25
Частина 1 – Навчальна поїздка до Стокгольма	26
Частина 2 – Семінар зі сталого розвитку.....	27
Частина 3 – Семінар з питань спадщини	28
Модуль 2: Спадщина як ресурс для соціального відновлення	30
Частина 1 – Навчальна поїздка в Івано- Франківськ.....	31
Частина 2 – Семінар з інтерпретації спадщини.....	32

Частина 3 – Воркшоп: Як регулювати спадщину?	34
Модуль 3: Архітектурний конкурс для розвитку спадщини	36
Частина 1 – Навчальна поїздка до WUK у Відні.	37
Частина 2 – Семінар про конкурси як інструменти	38
Частина 3 – Воркшоп по темі конкурсу	39
Модуль 4: Фінансування проєктів відновлення спадщини	40
Частина 1 – Фінансування збереження спадщини.	41
Частина 2 – Організації проєкту Дрогобицької солеварні	44
Модуль 5: Залучення зацікавлених сторін до відбудови із урахуванням спадщини	47
Частина 1 – Воркшоп з участі у плануванні проєктів	50
Частина 2 – Конференція та виставка пілотних проєктів	52
Модуль 6: Re-use та міська регенерація з урахуванням спадщини ..	54
Частина 1 – Повторне використання матеріалів (Re-use)	55
Частина 2 – Міська регенерація у Мальме	58
Частина 3 – Роздуми, архітектурна спадщина в Лунді	63
Який вплив має програма безперервного професійного розвитку (CPD)?	66
Оцінювання програми	67
Проміжна оцінювальна анкета	68
Заклучна сесія зворотного зв'язку після презентації	69
Педагогічна рефлексія	70

Перспективи пілотних проектів.....	72
Ефект мережі	72
Економічний ефект	73
Рекомендації для майбутньої програми CPD.....	73
Додаток: 12 Пілотні проекти	75
Виставка пілотних проектів CPD	75
1. Палац Катериничів у Бобровиці.....	76
2. Палац Потоцьких, Івано-Франківськ	78
3. Дрогобицька солеварня.....	80
4. Дерев'яні садиби Славського	82
5. Стратегії регенерації Харкова	84
6. Відродження Чернівецької історичної зони.....	86
7. Історичний квартал Запоріжжя	88
8. Будинок офіцерів флоту у Миколаєві.....	90
9. Відновлення історичного середмістя Дніпра	92
10. Жовтневий кар'єр, Кривий Ріг.....	94
11. Ревіталізація парку, Кам'янка	96
12. Історичне кладовище Слов'янська	98
Подяки	100

Передмова

Проект U-RE-HERIT був задуманий не лише як відповідь на величезні культурні втрати, спричинені війною в Україні, а й як проактивна основа для формування стійкого, демократичного та культурно збагаченого майбутнього. Він ґрунтувався на переконанні, що архітектура та спадщина – це не лише символи ідентичності та пам'яті, а й інструменти для суспільного зцілення та сталого розвитку. З цієї точки зору, підвищення кваліфікації стає не допоміжним завданням, а основною стратегією для розширення можливостей професіоналів керувати процесом відновлення з глибиною, відповідальністю та візією.

З точки зору всього проекту U-RE-HERIT, що об'єднав дванадцять архітектурних організацій з усього Європейського Союзу та України, курси безперервного професійного розвитку (CPD) стали одним із найважливіших його інструментів. Ці курси були не просто навчальними заходами – вони діяли як лабораторії для обміну, спільної творчості та розвитку нового професійного мислення. Завдяки їм ми прагнули виховати нове покоління українських та європейських фахівців, готових до роботи зі складними сценаріями відновлення, переосмислення спадщини в найширшому сенсі та вплетення її в тканину міського, соціального та екологічного відновлення.

Ця публікація об'єднує результати, роздуми та вагомі наслідки програми безперервного професійного розвитку (CPD). Вона відображає місяці співпраці між архітекторами, фахівцями з питань спадщини, освітянами та місцевими громадами по всій Україні та Європейському Союзу. Курси охоплювали широкий спектр – від технічних методологій та оцінки збитків до партисипативного планування, сталого розвитку та етичних аспектів відбудови на основі спадкоємності. Не менш важливо, що вони надали простір для взаєморозуміння та сформували почуття професійної солідарності, яке виходить за межі кордонів.

Програма CPD була розроблена з урахуванням складності реального світу. Кожен учасник приніс практичний приклад – поточний проект реставрації, об'єкт під загрозою зникнення, або місцеву проблему – та розглядав її крізь призму курсу. Такий обґрунтований підхід забезпечив негайне застосування отриманих знань та їхню

відповідність змінним реаліям на місцях. Він також перетворив кожен навчальний процес на внесок у зусилля України з відновлення в режимі реального часу.

Для нас, консорціуму U-RE-HERIT, програма CPD стала потужним підтвердженням того, що професійне зростання може бути колективним актом стійкості. Вона показала, що в моменти руйнування найефективніша відповідь полягає у спільних знаннях, спільній відповідальності та спільній меті.

Ми сподіваємося, що зміст цієї публікації не лише інформуватиме, а й надихатиме. Незалежно від того, чи ви професіонал у цій галузі, політик, студент чи просто людина, яка вірить у силу культури та архітектури у формуванні кращого майбутнього, ви є частиною цієї тривалої історії. Робота триває, і мережа, яку ми створили завдяки U-RE-HERIT, готова до майбутніх викликів.

Рута Лейтенайте, Координаторка Проєкту U-RE-HERIT

Вступ

Чому нам потрібне підвищення кваліфікації для відбудови спадщини в Україні?

Особлива увага до культурної спадщини як ресурсу для відновлення обумовлена її здатністю зміцнювати місцеві громади та залучати людей як на місцевому, так і на міжнародному рівні. На місцевому рівні це заохочує догляд та збереження занедбаної матеріальної спадщини, що сприяє відновленню соціальних зв'язків у громадах та історії України. На міжнародному рівні це сприяє позитивному іміджу України та підвищує обізнаність про багату культурну спадщину країни. Через жакливу війну виникли нові виклики для українського народу та архітекторів. Ворог послідовно та методично знищує не лише військові об'єкти, а й прагне знищити українську ідентичність та український народ. Тому зазнають ударів житлові райони, лікарні, а також об'єкти історико-культурної спадщини України – носії пам'яті, генетичного коду нації.

Історико-культурна спадщина України зазнає жакливих втрат. За даними МКСК України, станом на 25 травня 2025 року загальна кількість пошкоджених пам'яток культурної спадщини в Україні становить 1482 об'єкти. З них 145 - національного значення, 1232 – місцевого значення, а 105 – щойно виявлені об'єкти культурної спадщини.¹ Пошкоджень зазнали пам'ятки культури у 18 областях та Києві, зокрема: у Харківській області – 335, Херсонській області – 282, Донецькій області – 172, Одеській області – 159, Київській області та місті Києві – 106, Запорізькій області – 67, Чернігівській області – 65, Львівській області – 61, Дніпропетровській області – 61, Сумській області – 56,

¹ Отримано з <https://mcsc.gov.ua/news/1482-pamyatky-kulturnoyi-spadshhyny-ta-2302-obyekty-kulturnoyi-infrastruktury-postrazhdaly-v-ukrayini-cherez-rosijsku-agresiyu/>

Миколаївській області – 53, Луганській області – 32, Хмельницькій області – 11, Полтавській області – 10, Вінницькій та Житомирській областях – по 4, Кіровоградській області – 3, Черкаській області – 1. Крім того, пошкоджено 2302 об'єкти культурної інфраструктури, з яких 436 зруйновано (18,6%). Найбільшою групою постраждалих закладів є заклади культури, які складають 49% від усіх пошкоджених або зруйнованих закладів. Розподіл постраждалих установ такий: клубні установи – 1118; бібліотеки – 808; заклади художньої освіти – 176; музеї та галереї – 129; театри, кінотеатри та філармонії – 48; заповідники природи та культури – 8; парки, зоопарки – 10; цирки – 4; кіностудія – 1.

Росія завдає непоправної шкоди навіть об'єктам Всесвітньої спадщини в Україні – частково зруйновані історичний центр Одеси, Будинок державної промисловості в Харкові, пошкоджено Софійський собор у Києві. Дії щодо таких об'єктів є порушенням Гаазької конвенції та міжнародного гуманітарного права. Однак загальні втрати матеріальної культурної спадщини є насправді більшими. Наприклад, серед великої кількості зруйнованих багатоквартирних будинків у Києві, Дніпрі, Харкові та інших містах є багато історичних будівель та радянських модерністських будівель, які не мають статусу зареєстрованих пам'яток. Також необхідно враховувати втрати археологічних пам'яток, зокрема, курганів та могильників, яких в Україні (особливо в центральних та східних регіонах) було понад 100 тисяч, але вони навіть не позначались на топографічній зйомці, оскільки в радянський період ця історична спадщина ігнорувалася. Втрати містобудівної спадщини, ландшафтних об'єктів та парків також жакливі.

Хоча багато з цих об'єктів залишаються недоступними через тривалі бойові дії, підготовку до взаємодії з ними потрібно розпочати вже зараз. Саме історико-культурна спадщина зараз розглядається як ресурс для реконструкції та відновлення громад в Україні. Це є метою проекту «U-RE-HERIT – Архітектори для спадщини в Україні: Реконструкція ідентичності та пам'яті» (2023-2026). Тобто, в процесі реконструкції спадщину потрібно розуміти ширше – як базовий ресурс для реконструкції країни, від проектів містобудування до окремих будівель, включаючи ті об'єкти спадщини, переважно радянського періоду, які не включені до національного реєстру пам'яток. Такий підхід вимагає фундаментальної зміни менталітету та кваліфікації архітекторів, яким потрібно буде поєднувати у своїй методології роботи засади сталого розвитку, європейський досвід реставрації та принципи відновлення національної ідентичності, а також залучати новітні

технології для обстеження, оцінки пошкоджень та вимірювань. Саме тому актуальною та необхідною є широка програма безперервного професійного розвитку, організація курсів підвищення кваліфікації для архітекторів. Важливим висновком попереднього дослідження є те, що співпраця між Україною та Європою щодо сталого демократичного відновлення спадщини вимагатиме розробки методології взаємного навчання архітекторів в Україні та Європі, доступу до відкритих даних та загальної реорганізації архітектурної практики. Попередні дослідження показують, що зміст навчання протягом усього життя полягає в поєднанні загальних цілей сталої демократичної реконструкції з турботою про пам'ять та культуру, втілені в архітектурній спадщині, та інклюзивної методології, яка враховує пам'ять та культурні потреби місцевих громад для відновлення соціального договору на місцевому рівні.

Як доповнення до програми підвищення кваліфікації ми також долучилися до проєкту BALTPART. Це надало нам доступ до експерта з методології партисипативного планування з урахуванням гендерної перспективи. Також це дозволило нам збільшити кількість учасників із 24, підтриманих програмою UREHERIT, до 35, організованих у 12 команд. Крім того, це дало змогу забезпечити взаємне наставництво для шести команд, які обрали залучення зацікавлених сторін. У різному ступені вони застосували гендерний підхід у своїх планувальних проєктах, використовуючи спадщину як ресурс для соціальної згуртованості та економічного відновлення у своїх місцевих громадах.

Ми називаємо це програмою безперервного професійного розвитку для фахівців у галузі спадщини та міського розвитку в Україні, яка відкрита для міждисциплінарних команд, пов'язаних з місцевою громадою, які працюють над практичними проєктами, що вони приносять до програми. У першому раунді програми ми перевірили підвищення кваліфікації на практиці шляхом обміну знаннями, зосередженими на поточній роботі з існуючими проєктами спадщини, у поєднанні з обміном теоретичними знаннями про планування зі спадщиною: законодавство, документація та аналітичні методи, що включають технічні, матеріальні, соціальні та історичні аспекти. Для ширшої взаємодії зі пошкодженою спадщиною, в програму підвищення кваліфікації було відібрано 12 пілотних проєктів, зосереджених на проєктах, які не постраждали від військових дій, де робота може продовжуватися під час війни. Такий підхід започаткував стратегічні ідеї та рекомендації щодо створення довгострокової програми безперервного професійного розвитку з питань комплексного

відновлення спадщини в Україні, які представлені в цій публікації. Ми переконані, що наш спільний європейський досвід буде сприяти подальшому нарощуванню потенціалу для відбудови з використанням спадщини в Україні та надихатиме його на подальше нарощування потенціалу.

Київ та Стокгольм, 30 серпня 2025 року

Олена Олійник, Пер Мікаель Селлстрьом та Євгенія Бевз

Рис. 1 Команда учасників CPD у Модулі 1 у Стокгольмі, травень 2023 р., верхній ряд зліва направо: Євгенія Бевз (координатор програми), Анна Сербін (Палац Потоцьких Івано-Франківськ), Ігор Бокало (Карпатська дерев'яна хата), Ігор Лялюк (Харківський просторовий аудит), Світлана Бірюк (Проект управління об'єктом всесвітньої спадщини, м. Чернівці) та Марія Токар (Будинок офіцерів флоту, Миколаїв). Середній ряд зліва направо: Віталія Баркар (Дрогобицька солеварня), Світлана Захарова (Магістерська програма «Спадщина», Запоріжжя), Ганна Кульвановська (Регенерація ландшафту Криворізького кар'єру), Оксана Хорошавіна (Палац Катериничів, Бобровиця), Мар'яна Каплінська (Карпатська дерев'яна хата), Ольга Подушкіна (Збереження Старого міста, Дніпро), Анна В'язовська (меморіал «Слов'янське кладовище») та Олена Жукова (заповідник «Кам'янка»). Зліва направо: Пер Мікаель Селлстрьом, директор програми, Олена Олійник, співдиректор програми та віце-президент НСАУ та Олександр Чижевський, президент НСАУ. Фото: Спілка архітекторів Швеції, 2024 рік.

Програма CPD Ukraine

Програма CPD Ukraine була однорічною програмою з підвищення кваліфікації для фахівців. Вона була зосереджена на комплексному відновленні спадщини. Програма була побудована навколо шести навчальних модулів, кожен з яких тривав три дні та повторювався приблизно щодва місяці. Кожен модуль включав біля 30 академічних годин занять, в тому числі підготовку, участь у семінарах та майстер-класах, навчальні поїздки та подорожі. Деякі модулі, зокрема, Модулі 1 та 3, були більш інтенсивними, кожен з них тривав 60 академічних годин і приносив учасникам 2 академічні кредити. Між модулями команди розробляли свої проекти за порадою спеціалізованих експертів та загальними рекомендаціями керівників.

Програма робила акцент на практичному проектному навчанні. Очікувалось, що учасники зроблять свій внесок у планування проектів з відновлення спадщини, спрямованих на забезпечення фінансування, хоча підготовка повної заявки не була частиною офіційного навчального навантаження та, за оцінками, потребує додаткових 100 годин на проект. Кожен проект також отримав 20 годин супервізії, що відповідає стандартним вимогам до етапу фінансування. Щоб отримати сертифікат за модуль, команди проектів повинні були забезпечити відвідування семінару (принаймні одним членом команди), відвідувати лекції (очно або онлайн) та подати виконане робоче завдання. Щоб отримати диплом за проходження всієї програми, учасники повинні відвідати щонайменше чотири модулі, взяти участь у підсумковій виставці та подати завершений план проекту. Проект також передбачав проведення заходу із залучення зацікавлених сторін, щоб узгодити його цілі з реальними потребами та пріоритетами місцевої громади.

Що таке безперервний професійний розвиток (CPD)?

Безперервний професійний розвиток (CPD) – це навчальна діяльність протягом усього життя. Це інтенсивний обмін знаннями між колегами та експертами протягом короткого періоду часу порівняно з базовою

освітою. Це рекомендовано ЄС у Директиві щодо професійних кваліфікацій. У цій директиві зазначено, що після закінчення навчання професійні архітектори повинні постійно розвивати свою компетентність, щоб відповідати новим потребам та вимогам. У Директиві щодо кваліфікацій зазначено, що обов'язком держав-членів є «забезпечення того, щоб фахівці, шляхом відповідної безперервної освіти, були в курсі технічного та наукового прогресу». (Директива 2005/36/ЄС) Слід «забезпечити, щоб ті, хто завершив навчання, могли бути в курсі розвитку професії в тій мірі, яка необхідна для підтримки професійної діяльності на безпечному та ефективному рівні виконання». (Стаття 22b)

Програма CPD Ukraine була програмою безперервного професійного розвитку для архітекторів, урбаністів та інших ключових фахівців в Україні. Вона зосереджувалася на партисипативному та сталому міському плануванні й архітектурному проєктуванні для відбудови, використовуючи культурну спадщину як ресурс. Програма слугувала освітньою платформою для взаємного обміну знаннями між фахівцями з України та ЄС, приділяючи особливу увагу спільній розробці пілотних проєктів, щоб створити модель професійної співпраці. Загалом програма CPD сприяла тому, щоб учасники залишалися поінформованими про сучасні підходи у сфері планування відбудови в Україні — завдяки запрошенню спікерів, експертів та наданню консультацій щодо пілотних проєктів. Таким чином, учасники через свої проєкти отримували можливість долучитися до мереж експертів та джерел фінансування в Європі.

Рис. 2 Презентація Концепції безперервного професійного розвитку (CPD) на Львівській конференції 13 жовтня 2023 року.

Програма базується на попередньому дослідженні - звіті «Потреби в людських ресурсах для інтеграції спадщини у відбудову України» (звіт U-RE-HERIT D3.1) та місії зі збору фактів «Майбутні образи для України» (проект фінансований Шведським інститутом 2022-2023). Ці звіти базуються на інтерв'ю та обговореннях між практиками та дослідниками з питань архітектури та містобудування в Україні, а також на інтерв'ю з потенційними учасниками. Під час першого етапу проекту CPD Ukraine було проведено оцінку передбачуваних потреб у знаннях на семінарах з місцевими професійними спільнотами в Україні та анкетування потенційних учасників, організованих Архітекторами Швеції. Проект курсів підвищення кваліфікації з оцінки потреб у людських ресурсах для відбудови з використанням спадщини та Концепція CPD були представлені на 1-й конференції U-RE-HERIT у Львові 13 жовтня 2023 року. Він включав багато звітів про потреби в знаннях та потенціалі, організованих НСАУ.

Звіт також базувався на попередній місії зі збору фактів, що фінансувалася Шведським інститутом - проекті «Образи майбутнього для України». Вона була проведена AS та НСАУ протягом 2022–2023 років і також становила основу партнерства. Крім того, Звіт про людські ресурси базується на результатах конференції U-RE-HERIT 1, що відбулася у Львові в жовтні 2023 року, де 200 експертів взяли участь у панельних дискусіях та обговореннях. Додаткові дані були отримані з інтерв'ю з потенційними учасниками та партнерськими організаціями, а також з анкети, розповсюдженої серед усіх 35 заявників програми. Головним висновком звіту «Потреби в людських ресурсах»² було те, що відбудова України «на краще» вимагатиме значних людських ресурсів в архітектурі, міському плануванні, документуванні спадщини, оцінці та реконструкції, сталій енергетиці та ресурсоефективних методах будівництва, а також більш демократичних та інклюзивних підходів до планування та проектування.

² Див. Оцінка потреб у людських ресурсах у плануванні сталого відновлення з використанням спадщини як ресурсу.

Організація

Провідними партнерськими організаціями, що співпрацювали у проекті CPD Ukraine, були Architects Sweden (AS) та Національна спілка архітекторів України (НСАУ).

Партнери розділили відповідальність за реалізацію плану проекту, яка здійснювалась шляхом регулярних зустрічей між представниками обох організацій. НСАУ представляли Олена Олійник, Олександр Чижевський та Ольга Терещева; Архітектори Швеції представляли Пер Мікаель Селлстрьом та Євгенія Бевз. Кожна партнерська організація також включала адміністративні та комунікаційні допоміжні функції, а також ширшу мережу консультантів.

Рис. 3 Президент Національної спілки архітекторів України Олександр Чижевський підписує партнерську угоду про співпрацю з президентом організації «Архітектори Швеції» Еміною Ковачич. Директор програми CPD Пер Мікаель Селлстрьом модерував конференцію, присвячену відкритому конкурсу для учасників програми, 29 листопада 2023 року в Стокгольмі в Architects Sweden. Фото: Архітектори Швеції, 2023 рік.

Архітектори Швеції координували загальну програму, організовували поїздки за межі України та залучали європейських та шведських спікерів, модераторів та перекладачів для освітніх модулів. НСАУ організувала 2 заходи в Україні та залучила спікерів з України. Планування програми CPD включило розробку програми з представниками партнерів та рішення щодо змісту першого модуля та спікерів. Було прийнято стратегічне рішення залишити визначення наступних модулів відкритим відповідно до конкретних потреб та пріоритетів учасників. Керівна команда тісно співпрацювала на кожному етапі реалізації проекту. Це включало проведення польових досліджень щодо потреб у людських ресурсах, планування програми, набір учасників, підтримку та керівництво 12 командами пілотного проекту, організацію шести навчальних модулів, консультування щодо планів проекту, сприяння підбору експертів та зацікавлених сторін, а також оцінку програми.

Структура програми

Програма CPD була спрямована на розвиток навичок оцінки цінності та планування проектів із залученням зацікавлених сторін. Вона підтримувала міжкультурну взаємодію, забезпечуючи повний переклад під час усіх заходів, щоб сприяти обміну знаннями та налагодженню професійних зв'язків між Україною та Європою. Програму було розроблено для заохочення взаємного навчання, налагодження партнерств і створення професійних контактів. Орієнтована на досвідчених і старших фахівців, програма CPD мала на меті розвиток лідерства в Україні у сфері міського планування та збереження культурної спадщини. Структура програми складалася з шести модулів, кожен з яких тривав у середньому три дні та проводився протягом одного року. Кожен модуль включав навчальну поїздку, семінар та практикум, пов'язані з структурою планування проектів, яка наголошувала на спільній постановці цілей та узгодженні із зацікавленими сторонами. (Рисунок 4).

Зміст семінарів був зосереджений на лекціях та сесіях під керівництвом експертів, які охоплювали такі теми, як сталий розвиток, повторне використання, методи та норми збереження спадщини, демократичне ухвалення рішень, а також питання організації, фінансування та залучення зацікавлених сторін. Особливий акцент був

зроблений на оцінці цінності та містобудівному законодавстві, що використовує збереження спадщини для її регенерації відповідно до Хартії ЮНЕСКО від 2019 року. Хартія ЮНЕСКО наголошує на поєднанні культурних та соціальних цінностей, економічних переваг, сталого розвитку та міської функціональності. Програма CPD ґрунтувалася на розумінні кваліфікацій, необхідних для управління проектами розвитку об'єктів культурної спадщини, як здатності одночасно здійснювати декілька різних видів діяльності. Передусім йдеться про поєднання розвитку економічного потенціалу об'єкта спадщини зі збереженням його первісної матеріальної цінності.

Рис. 4 Діаграма: Прагматичний підхід до паралельної розробки проектів. Концепція П.М. Селлстрьома, 2025.

Це включає такі види діяльності, як: спостереження за технічним і матеріальним станом будівлі, зокрема проведення археологічних розкопок; планування програм, що забезпечують доступ громадськості до об'єкта спадщини; розроблення плану розвитку об'єкта у співпраці із зацікавленими сторонами та місцевою громадою; проєктування об'єкта з метою визначення, чи можливо і яким чином розмістити нові функції без втрати спадкової цінності та автентичності; здійснення необхідних реконструкцій і стабілізацій існуючих конструкцій без шкоди для їх оригінальності; а також управління всіма цими процесами прагматично, як паралельними, а не послідовними видами діяльності. Такі умови визначають кваліфікаційні вимоги до менеджера об'єкта

культурної спадщини — будівлі або комплексу (Рисунок 5). Програма включала дві навчальні поїздки до Швеції та одну до Австрії. Троє учасників також були обрані для представлення програми на конференції U-RE-HERIT 3 у Вільнюсі в квітні 2025 року. Під час поїздок учасники зустрілися з колегами та безпосередньо дізналися від місцевих фахівців галузі про практику в цих країнах. Учасники програми також отримали прямий доступ до всіх ресурсів мережі програми U-RE-HERIT. Учасники інших проектів U-RE-HERIT зробили свій внесок у програму безперервного професійного розвитку (CPD) як експерти та доповідачі. Програма також включала заходи з розвитку навичок у оцінці цінності та плануванні проектів із залученням зацікавлених сторін, міжкультурну взаємодію з мовною підтримкою для сприяння інклюзивності. Програма була розроблена для заохочення взаємного навчання, створення мереж та формування партнерських відносин. Орієнтована на старших та досвідчених фахівців, програма CPD мала на меті розвиток лідерства в Україні в галузі міського планування та планування спадщини.

Рис. 5 Діаграма: Основні елементи планування проекту. Концепція П.М. Селлстрьома, 2024

Програма включала дві навчальні поїздки до Швеції та одну — до Австрії. Троє учасників також було обрано для представлення програми на конференції U-RE-HERIT 3 у Вільнюсі у квітні 2025 року. Учасники програми отримали прямий доступ до всіх ресурсів мережі програми U-RE-HERIT. Представники інших проектів U-RE-HERIT долучалися до програми CPD як експерти та спікери. Під час

навчальних поїздок учасники зустрічалися з колегами та безпосередньо дізнавалися від місцевих фахівців галузі про практики, що застосовуються у цих країнах.

Вибір учасників

Програма безперервного професійного розвитку (CPD) була орієнтована на фахівців, які працюють у сфері будівництва як планувальники, архітектори, адміністратори, викладачі або аспіранти, зацікавлені в розвитку своїх навичок у розробці пілотних проектів сталого відновлення в Україні з урахуванням спадщини. Програма базувалася на залученні учасників до її розробки. Цього було досягнуто завдяки відкритому запрошенню до участі, двом сесіям запитань та відповідей (що відбулися у грудні 2023 року та січні 2024 року) та анкетуванню. Ми отримали 95 заявок, які сформували 43 команди. Загалом партнерство за підтримки консультанта Крістера Ларссона відібрало 12 проектів та 35 окремих членів команд. Відбіркову комісію очолила Рута Лейтанайте.

Рис. 6 Засідання журі 2025.02.15 за участю Крістера Ларссона, Пера Мікаеля Селлстрьома та Євгенії Бевз у Architects Sweden у Стокгольмі та Рути Лейтанайте, Олени Олійник, Олександра Чижевського онлайн. . Фото: П.М. Селлстрьома, 2024 рік.

Відбір учасників здійснювався структурованим та інклюзивним шляхом. Він розпочався з відкритого конкурсу під час конференції U-RE-HERIT у Львові в жовтні 2023 року, де була представлена попередня програма. Після цього у грудні 2023 року та січні 2024 року відбулись сесії запитань та відповідей для взаємодії із зацікавленими заявниками. У лютому 2024 року дорадча рада, до складу якої увійшли Рута Лейтанайте, Пер Мікаель Селлстрьом, Крістер Ларссон, Олександр Чижевський та Олена Олійник, відібрала учасників на основі їхньої кваліфікації та поданих проектних ідей, надаючи перевагу командам, які вже працюють з місцевими громадами.

Критерії відбору вимагали, щоб заявники представили переконливу проектну ідею, що відповідає цілям програми, та щоб вони були кваліфікованими фахівцями з різних дисциплін, які працюють у сформованих міждисциплінарних командах з базовим фінансуванням та міцними зв'язками з місцевими громадами. Ці команди часто включали не лише архітекторів та планувальників, а й муніципальних чиновників, науковців, аспірантів, адміністраторів культурної спадщини та представників неурядових організацій. Загалом було обрано 12 пілотних проектів та 35 учасників, що перевищує початкове зобов'язання щодо 24 учасників на повний робочий день, завдяки використанню командної участі та гнучкого відвідування модулів. У процесі відбору ми вирішили надати пріоритет командам, які вже мають зв'язки з адміністраторами місцевої громади. Адміністратори були включені до складу учасників.

Серед учасників також були муніципальні архітектори та планувальники, архітектори-консультанти (які співпрацюють з громадою), викладачі та докторанти, адміністратори відділів управління культурною спадщиною, представники неурядових організацій або інших волонтерських структур. Їх було обрано на основі їхніх заяв про наміри з описом проектів, які перебували в процесі розробки або перебували на концептуальній стадії. Командний підхід дозволив учасникам чергувати відвідування модулів, особливо тих, що проходили за межами України та були дорожчими. Крім того, ми виявили, що бюджету було недостатньо, щоб дозволити всім 24 особам щоразу подорожувати за кордон, а також ми хотіли включити чоловіків, яким заборонено подорожувати за межі України через воєнний стан в Україні.

Опис відібраних проєктів

12 пілотних проєктів, розроблених у рамках ширших зусиль з розбудови потенціалу під час CPD, мають на меті надати фахівцям у галузі архітектури, планування та збереження спадщини можливість очолювати зусилля зі сталого відновлення у своїх громадах. Кожна команда, що складається з місцевих експертів та зацікавлених сторін, вирішує конкретну проблему спадщини — від пошкоджених війною споруд до недостатньо використовуваних історичних місць, шукаючи інноваційні та контекстуально чутливі рішення, що поєднують збереження, адаптацію та залучення громади.

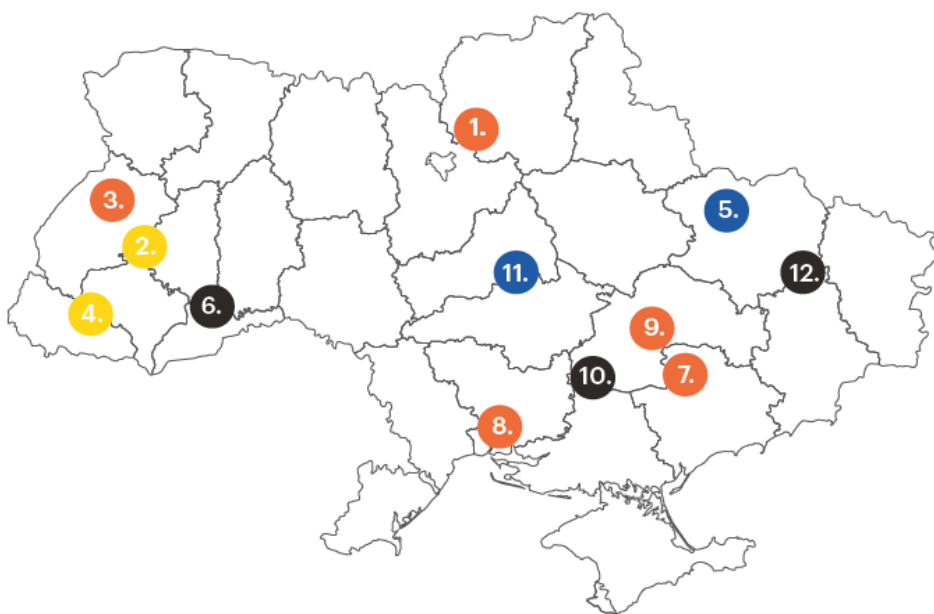

Рис. 7 Розташування пілотних проєктів на карті України: 1. Бобровиця, 2. Івано-Франківськ, 3. Дрогобич, 4. Славське, 5. Харків, 6. Чернівці, 7. Запоріжжя, 8. Миколаїв, 9. Дніпро, 10. Кривий Ріг, 11. Кам'янка, 12. Слов'янськ. Іл. Є. Бевз 2025 р.

Ці дванадцять ініціатив представляють собою різноманітне та амбітне портфоліо зусиль з відновлення спадщини, кожна з яких ґрунтується на місцевих знаннях, спільному плануванні та спільному баченні стійкого культурного майбутнього в Україні.

Перелік пілотних проектів (Рисунок 7):

1. Концепція ревіталізації палацу Катериничів, Бобровиця. Команда: Оксана Хорошавіна, Юлія Петренко. Ця ініціатива пропонує концепцію сталого повторного використання історичного палацу Катериничів, перетворюючи його на громадський центр, зберігаючи при цьому його архітектурне значення.
2. Реставрація та адаптація комплексу палацу Потоцьких, Івано-Франківськ. Команда: Анна Сербін, Лариса Поліщук, Володимир Гайдар. Цей проект зосереджений на реставрації та адаптивному повторному використанні історичного палацу Потоцьких, спрямованому на його реінтеграцію в міську тканину та підвищенню його культурної цінності для міста та його мешканців.
3. Дрогобицький промисловий комплекс солеварень. Команда: Віталія Баркар, Дарія Корба, Ксенія Пальцун. Цей проект сприяє збереженню та адаптивному повторному використанню історичних солеварень Дрогобича, унікального об'єкта промислової спадщини, для підтримки місцевої ідентичності та економічної диверсифікації.
4. Славське. Українська дерев'яна архітектура: дослідження та збереження. Команда: Мар'яна Каплінська, Ігор Бокало, Андрій Котларчук, Соломія-Юстина Андрущук, Сергій Яремчук. Команда документує та розробляє стратегії збереження дерев'яної архітектури, що знаходиться під загрозою зникнення, по всій Україні, з акцентом на народні споруди та місцеву спадщину.
5. Просторовий аудит Харкова. Ігор Лялюк. Комплексний просторовий аудит для оцінки пошкоджень, ідентичних об'єктів спадщини та інформування про післявоєнне міське планування, яке поважає та відроджує історичне середовище Харкова.
6. Планувальна політика та зонування в буферній зоні Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, Чернівці. Команда: Світлана Бірюк, Анастасія Шевченко, Катерина Коробко. Зосереджуючись на територіях, що входять до списку ЮНЕСКО в Чернівцях, цей проект має на меті

гармонізувати правила містобудування та зонування з міжнародними стандартами охорони природи та потребами місцевого розвитку.

7. Відродження історичних кварталів, Запоріжжя. Команда: Світлана Захарова, Дмитро Романов, Артем Ічетовкін. Зосереджуючись на занедбаних центральних районах, цей проект має на меті відродити історичні квартали Запоріжжя шляхом міських втручань, що враховують історичну спадщину.

8. Відродження Будинку офіцерів флоту, Миколаїв. Команда: Євген Поляков, Марія Токар, Катерина Хмельна. Зосереджуючись на одній з культурних пам'яток Миколаєва, цей проект планує перетворення Будинку офіцерів флоту на багатофункціональний громадський та культурний простір.

9. Історико-архітектурний план Дніпра. Команда: Іван Ревський, Сергій Ревський, Ольга Подушкіна. Прагнучи закласти основу для міського розвитку, орієнтованого на збереження історичної спадщини, ця команда створює комплексний історико-архітектурний план, який буде визначати майбутні планіровочні рішення в Дніпрі.

10. Відновлення Жовтневого кар'єру, Кривий Ріг. Команда: Ганна Кульвановська, Вікторія Пацюк, Микита Олійник. Ця ініціатива поєднує екологічне відновлення із соціально-економічним розвитком, переосмислюючи постіндустріальний кар'єр як частину ширшого «Зеленого бачення» для Кривого Рогу.

11. Шлях до спадщини: розвиток громади Кам'янки. Команда: Олена Жукова, Олеся Чаговець, Таміла Чупак. Команда інтегрує культурну спадщину в планування розвитку громади, сприяє місцевій гордості та сталому туризму через історичні стежки та громадські простори.

12. Меморіальний парк Староміського кладовища, Слов'янськ. Команда: Анна В'язовська, Віталій В'язовський, Євгенія Калугіна. Зосереджений на перетворенні занедбаного кладовища на меморіальний парк, цей проект має на меті вшанувати місцеву історію, водночас створюючи рефлексивний зелений простір.

Зміст навчальних модулів

Шість модулів складала структуру програми. Разом вони охоплювали широкий спектр тем і залучили загалом 73 спікери, куратори, партнерів, радників та організаторів. Модулі висвітлювали такі основні теми:

Модуль 1 був присвячений ознайомленню з ключовими концепціями спадщини, сталого розвитку та планування.

Модуль 2 був присвячений поглибленому обговоренню концепції спадщини та її впливу на законодавство та практику.

Модуль 3 був зосереджений на архітектурному конкурсі як інструменті комплексних підходів.

Модуль 4 розглядав питання фінансування процесу регенерації спадщини та організації проектів.

Модуль 5 представив методи залучення зацікавлених сторін до планування та реалізації проектів.

Модуль 6 був зосереджений на стратегіях повторного використання в міській регенерації.

Модуль 1: Сталий розвиток, демократія та визначення спадщини.

Модуль 1 програми CPD Ukraine проходив у Стокгольмі з 15 по 17 травня 2024 року та був зосереджений на дослідженні взаємозв'язку між сталим розвитком, демократичними процесами та визначенням спадщини в контексті міської трансформації. Слугуючи основою для всієї програми, модуль позиціонував спадщину не лише як культурний актив, але й як життєво важливий інструмент для сприяння сталому та інклюзивному міському розвитку.

Триденний модуль розпочався з навчальної поїздки першого дня, після чого на другий день відбувся семінар зі сталого розвитку, а на третій – воркшоп. Як семінар, так і воркшоп проводила компанія Architects Sweden. Модуль проводився у гібридному форматі, за участю понад 24 учасників, які були присутні особисто або онлайн. У засіданнях також взяли участь європейські експерти, сприяючи діалогу та обміну знаннями. Модуль проводився українською мовою, лекції були попередньо перекладені онлайн, а під час очних обговорень забезпечувався послідовний переклад. Учасники отримали приблизно 80 годин навчання, що включало підготовче читання та лекції, відвідування триденного заходу та виконання «Робоче завдання 1». Метою модуля було формування спільного розуміння сталого розвитку, демократичної участі та цінностей спадщини в контексті посткризового відновлення міст в Україні. Ці теми розглядалися як взаємозалежні та важливі для відбудови інклюзивних, культурно обґрунтованих та екологічно відповідальних громад.

Протягом модуля учасники отримали базові знання про сталий розвиток та демократичні принципи в міському плануванні. Вони дослідили різні визначення спадщини та розмірковували над тим, як вони впливають на розробку проєктів. Шведська модель партисипативного планування була представлена як порівняльна основа, що спонукало до критичного осмислення того, як спадщина може служити каталізатором інклюзивного відновлення міст в Україні. До кінця модуля учасники почали формулювати основні цінності та керівні принципи для власних пілотних проєктів. Щоб отримати Сертифікат 1, учасники повинні були виконати Робоче завдання 1, яке

передбачало розробку письмової мотивації з викладенням цінності спадщини та перспектив їхнього пілотного проекту. Це також включало роздуми про те, як сталий розвиток та демократична участь вплинули на цілі їхніх проектів, а також визначення відповідних зацікавлених сторін та міркувань щодо інклюзивності в плануванні проектів. Модуль надав учасникам чіткіше розуміння того, як позиціонувати свої ініціативи в ширших рамках сталого та демократичного міського перетворення. Він заклав концептуальну та практичну основу для подальших модулів, створивши вагомий прецедент для підходу програми до відновлення на основі спадщини в Україні.

Частина 1 – Навчальна поїздка до Стокгольма

Візит до Офісу Міського архітектора з презентацією Торлейфа Фалька та 5-ти містобудівників, до міської ратуші з прийомом від голови муніципальних зборів пана Олле Бурелла та відвідування Будинку культури з архітектором Пером Арбомом. Він відповідав за нещодавню реставрацію і спочатку працював в офісі архітектора Пітера Цельсінга, який розробляв проект на початку 1970-х років. Він добре відомий своєю відданістю контекстуальному модернізму.

Рис. 8 Прийом у міській ратуші, організований головою муніципальних зборів паном Олле Буреллом. Фото: П.М. Селлстрьома, 2024 рік

День завершився оглядом усіх пілотних проєктів у Бібліотеці Академії мистецтв у другій половині дня. Огляд модерував Крістер Ларссон з дорадчої ради. Огляд розпочала Тіна Вік, Europa Nostra Sweden, лекцією на тему «Розробка проєктів на основі спадщини – приклад Боснії та Герцеговини». Потім відбулися 5-хвилинні презентації пілотних проєктів. Коментували огляд експерти Мартін Дюплантьє, президент асоціації Architecture et Maîtres d'Ouvrage (AMO); Тобіас Нордстрем, Spacescape; Бо Лагерквіст, Cultural Heritage without Borders; Даан Седергрєн, Йоганнес Товатт та Ольга Алексгольм, Sweco Architects; Оскар Нореліус, White architects; та Бо Ларссон, дослідник української міської історії Буковини, Лундський університет.

Рис. 9. Обговорення проєкту в бібліотеці Академії мистецтв у Стокгольмі. Фото: П.М. Селлстрьома, 2024 рік

Частина 2 – Семінар зі сталого розвитку

Пер Мікаель Селлстрьом представив підхід CPD Ukraine та модерував презентацію всіх учасників. Решта першого семінару була повністю записана на відео та присвячена сталому розвитку на практиці. Маргарета Вільхемссон, архітекторка Швеції, розповіла про «Шлях уперед» – політичну основу Швеції та ЄС. Пер Мікаель Селлстрьом

розповів про «Концепцію сталого розвитку – критичний погляд». Ян Йонгерт, Superuse Studios, розповів про циркулярну економіку та забудоване середовище. Йохан Йонссон розповів про адаптивне повторне використання та повторне використання матеріалів. Тобіас Нордстрьом, Spacescape, розповів про міський простір та соціальний вимір. Ульріка Сігнал, Тенгбом, розповіла про інтеграцію соціальних та культурних перспектив у раннє планування. Фінн Вільямс, міський архітектор Мальме, розповів про партисипативне планування.

Рис. 10. Онлайн-учасники, які спостерігають семінар у Стокгольмі з офісу в Україні. Фото: команда проєкту «Славське дерев'яна архітектура»

Частина 3 – Семінар з питань спадщини

Бо Лагерквіст з організації «Культурна спадщина без кордонів» відкрив семінар доповіддю на тему «Концепція культурної спадщини в ЄС». Ларс Кокум з Kockum Luttinger Söderström представив цифрові інструменти для документування. Малін Белфраге з White презентувала «Циркулярну архітектуру на практиці». Пауль Кванта з Ahrbom & Partners представив модерністську методологію. Александру Бабош, Stadsantikvarie (Міський антиквар) з муніципалітету Лінчепінг, презентував «Збереження міської спадщини та планування». День завершився вступом до комплексного завдання зі створення пілотних проєктів, де збереження спадщини сприяє соціальній та екологічній стійкості. Туве Левонен з Фонду спільного міста представила

партисипативний підхід до планування. Пер Мікаель Селлстрьом, директор CPD Ukraine, представив план програми та схему робочого завдання зі створення успішної проектної заявки на фінансування реалізації проектних ідей учасників. Семінар завершився груповими обговореннями на теми збереження деревини з Тіною Вік, реставрації будівель з Полом Квантою, спадщини в плануванні з Александру Бабусем та трансформації спадщини з Бо Лагерквістом (онлайн).

Рис. 11 Групові обговорення тематичних тем пілотних проектів. Фото: П.М. Селлстрьома, 2024 рік

Модуль 2: Спадщина як ресурс для соціального відновлення

Модуль 2 програми CPD Ukraine під назвою «Критична реконструкція та спадщина як ресурс соціального відновлення» відбувся з 24 по 26 вересня 2024 року в Обласному музично-драматичному театрі Івано-Франківська. У цьому модулі досліджувалися методи оцінки, документування, аналізу, оцінювання та сталого перетворення матеріальної та нематеріальної спадщини України. Основна увага була зосереджена на тому, як ці підходи можуть сприяти відновленню місцевих громад, з акцентом на балансуванні збереження пам'яток з потребами розвитку державних послуг та створенням робочих місць, особливо в рекреаційному секторі. Модуль також розглядав роль нормативно-правової бази у збереженні спадщини, враховуючи, як вона впливає на баланс між збереженням та розвитком у процесі відновлення громад.

Модуль складався приблизно з 80 годин навчання, що включало підготовчі матеріали для читання та лекції, три дні роботи на місці та виконання «Робочого завдання 2» після модулю. Він проводився у гібридному форматі, що дозволяло як фізичну, так і онлайн-участь. У заході взяли участь понад 24 учасники, а також європейські експерти, які брали участь віртуально або особисто. Основною мовою навчання була українська, з попередньо перекладеними лекціями, доступними онлайн, та послідовним перекладом для живих дискусій та виступів.

Метою модуля було сприяти всебічному розумінню критичної реконструкції як методології, що пов'язує збереження спадщини із соціальним відновленням у посткризових умовах. Він надав учасникам інструменти для оцінки як матеріальної, так і нематеріальної спадщини, зокрема радянського модерністського періоду, та заохочував до роздумів щодо впливу як різних інтерпретацій спадщини на пріоритети міського планування та розвитку громад. Результати навчання для Модуля 2 включали розвиток критичного розуміння концептуальних підходів до спадщини та їхнього впливу на процеси оцінки та планування, підвищення здатності аналізувати та оцінювати радянську модерністську спадщину через сучасні зусилля зі збереження, а також здатність визначати перспективу спадщини для інформування та підтримки власних пілотних проектів учасників. Щоб отримати Сертифікат 2: План комунікації, учасники повинні були виконати

«Робоче завдання 2», яке включало розробку плану комунікації, що інтегрує зворотний зв'язок із зацікавленими сторонами, проведення аналізу зацікавлених сторін та цільових груп, розробку стратегії залучення громадян та ключових зацікавлених сторін, а також визначення відповідних каналів та методів комунікації, адаптованих до кожної групи. Завдяки цьому модулю учасники отримали важливе розуміння спадщини як динамічного ресурсу, який не лише охороняє історичне минуле, але й зміцнює стале відновлення та стійкість місцевих громад України.

Частина 1 — Навчальна поїздка в Івано-Франківськ

Модуль розпочався з презентації архітектора Володимира Гайдара про Палац Потоцьких.

Рис. 12 Лекція В. Гайдара у палаці Потоцьких, якого представив президент НСАУ О. Чижевський на модулі 2 в Івано Франківську. Фото: НСАУ, 2024 рік.

Частина 2 – Семінар з інтерпретації спадщини.

Вступне слово мера Івано-Франківська, директора програми U-RE-HERIT пані Рути Лейтанайте та президента НСАУ пана Олександра Чижевського. Модератор: Ольга Терещева, НСАУ. Перша сесія розпочалася з лекції Пера Мікаеля Селлстрьома про критичний підхід до переосмислення практики збереження спадщини (AS онлайн); Олени Олійник про принципи збереження та розвитку історико-культурної спадщини в Україні та презентацію книги «Демократична реконструкція України»; Мії Гейер про розуміння спадщини у Швеції (онлайн).

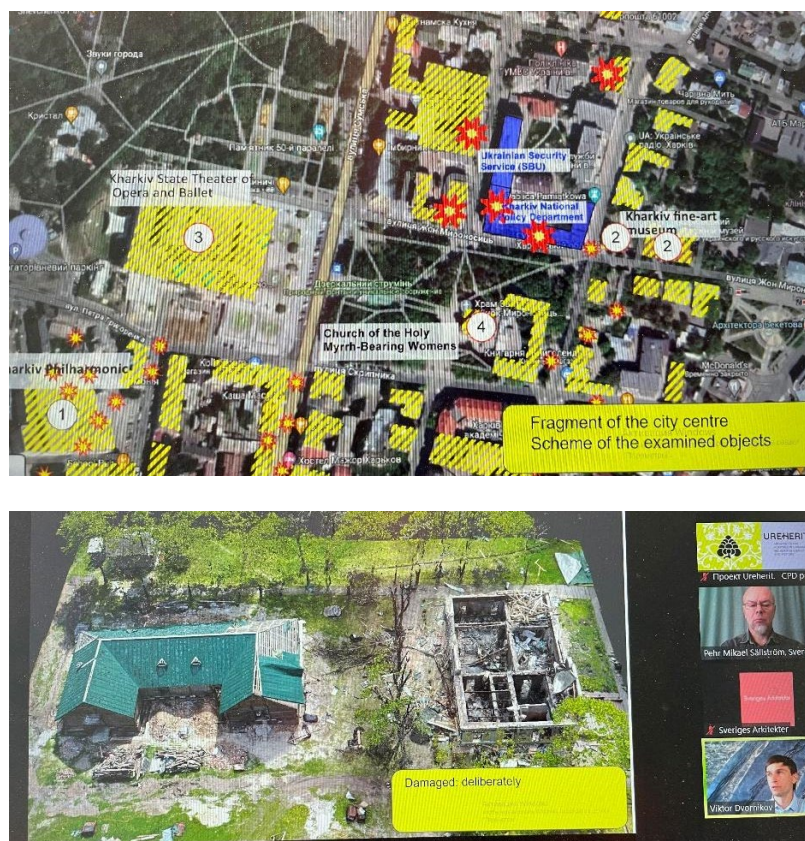

Рис. 13. Руйнування пам'яток у центрі Харкова та в малих містах області. Віктор Дворніков для НЕМО. Фото з екрану П.М. Селлстрьом, 2024 рік.

Віктор Дворніков, який працює в Нето (Лабораторії моніторингу спадщини України) на передовій у Харкові, нагадав нам про триваюче руйнування цього історичного міста, де він постійно проводить оцінку пошкоджень. Суха Хасан про близькосхідний погляд на спадщину в розвитку громад (онлайн). Засідання завершилося панельною дискусією про те, як збереження спадщини може бути пов'язане з побудовою стійких демократичних громад в Україні, у якій взяли участь Олександр Чижевський, Суха Хасан (онлайн), Олена Жукова, Андрій Павлів та Юрій Вербовецький.

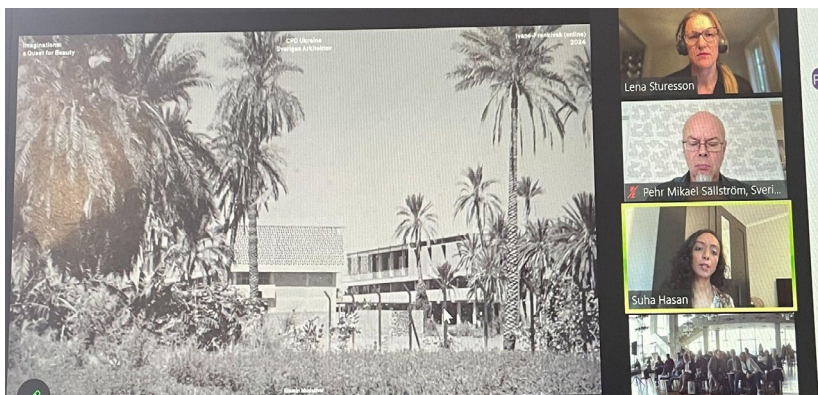

Рис. 14 Суха Хасан презентує свою роботу в Судані онлайн. Фото з екрану П.М. Селлстрьом, 2024 рік.

Друга сесія була присвячена передумовам розуміння спадщини, що закладена в інструменти її збереження. Генрієтта Ейstrup з Королівської данської академії мистецтв у Копенгагені розповіла про порівняльне дослідження методологій оцінки спадщини в Скандинавії, проведене для U-RE-HERIT; Олена Василько розповіла про оцінку цінностей; Тіна Вік розповіла про автентичність та історичну інтерпретацію в реконструкції дерев'яних будівель. Засідання завершилося панельною дискусією на тему «Як і коли визначати сутність об'єкта спадщини?» за участю Тіни Вік, Дарії Корба, Оксани Хорошавіної та Анни Сербін.

На останній сесії Анна Бондар розповіла про правову охорону спадщини в Україні, Олена Олійник про міжнародні принципи збереження спадщини в Україні (ICOMOS/ЮНЕСКО), а Міа Гейер про правову охорону спадщини у Швеції та актуальні питання. Сесія завершилася панельною дискусією: «Яка правова реформа була б

найбільш корисною для підтримки спадщини як джерела ідентичності в повоєнній відбудові України?» за участю Ганни Бондар (онлайн), Олени Василько, Василя Петрика, Дарії Корбан та Мар'яни Каплінської.

Рис. 15 Панель про сутність спадщини за участю Тіни Вік зі Швеції в Івано-Франківську. Фото з екрану П.М. Селлстрьом, 2024 рік.

Частина 3 — Воркшоп: Як регулювати спадщину?

Семінар був присвячений темі: Як регулювати цінність спадщини в міському розвитку України? Семінар відкрили Ганна Бондар (онлайн) та Василь Петрик. Тіна Вік продемонструвала шведський підхід до збереження спадщини. Чотири команди CPD представили свої пілотні проекти, виклики та потреби в політичній та регуляторній підтримці розвитку спадщини як ресурсу для міської регенерації:

- Світлана Бірюк, Олександр Крижанівський, Катерина Коробко, Анастасія Шевченко про регулювання зони охорони пам'яток Всесвітньої спадщини у Чернівцях.
- Віталія Баркар про захист промислової спадщини Дрогобицького солеварного заводу.
- Анна В'язовська розповіла про збереження та документування могил на старому цвинтарі у Слов'янську.

- Іван Ревський та Ольга Подушкіна розповіли про регуляторні питання захисту та регенерації історичного центру міста Дніпро.

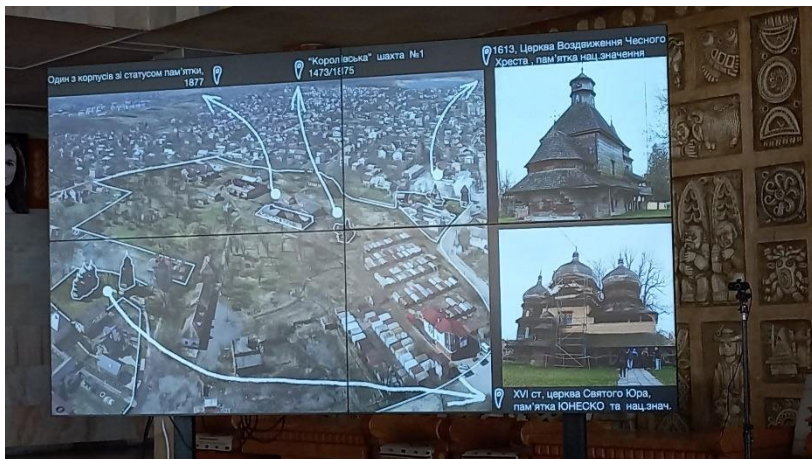

Рис. 16 Презентація промислової спадщини Дрогобицької солеварні. Фото з екрану П.М. Селльстрьома, 2024 рік.

Рис. 17. Семінар завершився онлайн-дискусією на тему: Як реформувати правову систему, щоб підтримати спадщину як ресурс для відновлення? Учасники: П. М. Селльстрьом, Андрій Павлів, Анна Бондар та Василь Петрик. Модератор – Ольга Терещук. Фото: О. Олійник, 2024 рік.

Модуль 3: Архітектурний конкурс для розвитку спадщини

Модуль 3 програми безперервного професійного розвитку (CPD) відбувся у Відні з 12 по 14 листопада 2024 року в офісі Австрійської палати архітекторів (Bundeskammer der ZiviltechnikerInnen, BKZT). Цей модуль був зосереджений на архітектурних конкурсах та партисипативному плануванні як стратегічних інструментах залучення громадськості до зусиль відбудови, що включають культурну спадщину як ключовий ресурс. Триденний модуль був структурований таким чином, щоб поєднати навчання з практичною діяльністю. 12 листопада учасники прибули до Відня та взяли участь у навчальній поїздки, де були представлені відповідні приклади партисипативного та культурно-чутливого планування. Семінар відбувся 13 листопада, а 14 листопада – практичний семінар. Захід був організований у гібридному форматі, що забезпечувало фізичну участь європейських експертів та онлайн-доступ для ширшого охоплення. Мовою навчання була українська, попередньо перекладені лекції були доступні онлайн, а послідовний переклад забезпечувався під час живих дискусій.

Модуль було проведено у партнерстві з Bundeskammer der ZiviltechnikerInnen (BKZT), Architects Sweden та, за очікуванням підтвердження, Sweco. Метою модуля було ознайомлення з інструментами інклюзивних державних закупівель у проектах відбудови, зокрема тих, що стосуються об'єктів спадщини. Він запропонував учасникам практичне розуміння того, як архітектурні конкурси можуть слугувати основою для багатофакторної співпраці, залучення зацікавлених сторін та громадянського діалогу. Досліджуючи роль конкурсів у посиленні публічного дискурсу, модуль наголосив на потенціалі партисипативних підходів для покращення якості, легітимності та сталості ініціатив з відновлення на основі спадщини. Навчальні цілі Модуля 3 включали отримання знань про загальні інструменти партисипативного планування та те, як ці інструменти можна адаптувати до українського контексту; навчання оцінці та розвитку об'єктів спадщини за допомогою партисипативних підходів; розуміння процесів залучення зацікавлених сторін та діалогу з громадою; дослідження архітектурних конкурсів як платформ для багатосторонньої взаємодії; та формулювання партисипативної стратегії для власних пілотних проектів учасників. Щоб відповідати вимогам до іспиту на отримання Сертифіката 3, учасники мали

виконати «Робоче завдання 3», яке включало розробку методу закріплення та розвитку своїх проектних ідей у діалозі з місцевою громадою, а також визначення ключових етапів проекту в плані проекту.

Частина 1 – Навчальна поїздка до WUK у Відні.

Навчальна поїздка розпочалася з відвідування «Werkstätten-und Kulturhaus» у Відні, де архітектори, які брали участь у його нещодавній реконструкції, показали учасникам весь комплекс площею 12.000 квадратних метрів.

Рис. 18 Архітектор з RAHM Architekten презентує реставрацію будинку культури WUK. Фото: П.М. Селлстрьом, 2024 рік.

Спочатку збудоване як цегельний завод у 1855 році, це місце було перетворено на яскравий, багатофункціональний простір для мистецтва. Між 2021 і 2024 роками RAHM Architekten керувало реконструкцією від імені мистецького колективу WUK. Центральним елементом проекту було створення безбар'єрної доступності по всій будівлі та впровадження комплексних екологічних оновлень. Екскурсія дала уявлення про архітектурні стратегії, що використовувалися для адаптації історичної промислової споруди для сучасного культурного використання, зберігаючи при цьому тверду відданість принципам сталого розвитку та інклюзивності.

Частина 2 – Семінар про конкурси як інструменти

Відкриття відбулося з Рут Шагеманн з ACE, Катаріною Фрьох, президентом Австрійської федеральної секції архітекторів BKZT. Модератор – Пер Мікаель Селлстрьом. Президент НСАУ, пан Олександр Чижевський, представив правову базу для архітектурних конкурсів в Україні. Оса Бекселиус з Architects Sweden представила методологію та процес проведення архітектурних конкурсів у Швеції.

Рис. 19 О. Олійник презентує пропозицію конкурсу щодо річки Либідь під час модуля 3 у Відні. Фото: П.М. Селлстрьома, 2024 рік.

Себастьян Йобст з ARCH-E Project Management представив платформу ARCH-E для європейських конкурсів архітектурного дизайну. Катаріна О'Кофай (онлайн) представила архітектурні конкурси з точки зору Ради архітекторів Європи. Анна Бондар, експерт ADC, член Верховної Ради України та член Міжнародної конкурсної комісії UIA, мала б представити презентацію «Міжнародні та національні конкурси в Україні, закони та умови» – (скасовано). Натомість Олена Олійник представила презентацію «Міський конкурс», «Реконструкція Либіді» та модерувала загальну дискусію з учасниками. Євген Поляков, міський архітектор Миколаєва, представив роль муніципалітету в архітектурних конкурсах в Україні. Семінар завершився панельною дискусією за участю Оси Бекселиус, Олени Олійник, Євгена Полякова та Себастьяна Йобста.

Частина 3 – Воркшоп по темі конкурсу

Воркшоп базувався на прикладі м. Миколаєва. Він був організований у дві паралельні сесії на такі теми: (1) Конкурсне завдання: бачення, завдання та критерії, модератор — Оса Бекселиус, переклад — Євгенія Бевз; (2) SWOT-інструмент ARCH-E, модератор — Себастьян Йобст, переклад — Лена Стурессон. Воркшоп розпочався з презентацій двох пілотних проектів: (1) Будинок офіцерів флоту в Миколаєві, учасник Євген Поляков; (2) конкурс ідей для палацу Потоцьких в Івано-Франківську, учасниця Анна Сербін.

Рис. 21 Воркшоп із резюме конкурсу з Осою Бекселиусом та Євгенією Бевз онлайн. Фото: П.М. Селльстрьом, 2024 рік.

Рис. 20. Презентація Будинку офіцерів флоту в Миколаєві, проведена Євгеном Поляковим під час Модуля 3 у Відні в листопаді 2024 року. Фото: П. М. Селльстрьом, 2024 рік.

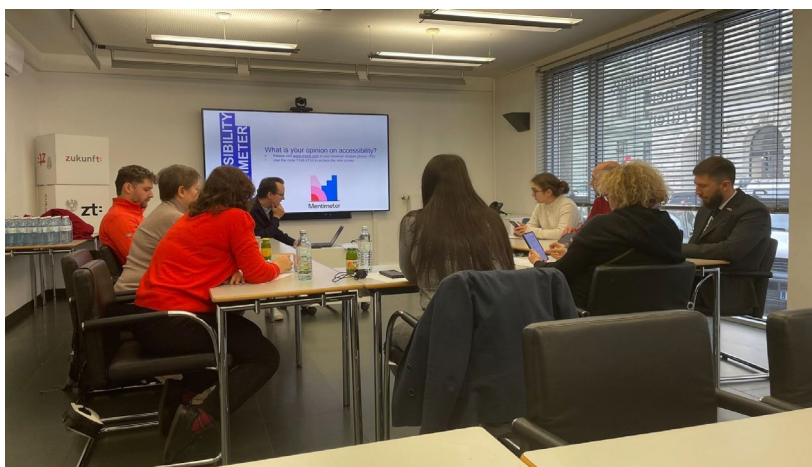

Рис. 22 Себастьян Йобст презентує E-Arch на воркшопі модуля 3, присвяченому резюме конкурсів у Європі та Україні. Фото: П.М. Селльстрьома, 2024 рік.

Модуль 4: Фінансування проектів відновлення спадщини

Модуль 4 програми безперервного професійного розвитку був зосереджений на наданні учасникам практичних знань про механізми фінансування, що стосуються проектів відновлення спадщини. Мета полягала в тому, щоб ознайомити учасників із типовими структурами фінансування та допомогти їм краще зрозуміти критерії отримання фінансової підтримки. Модуль відбувся в Києві 13–14 березня 2025 року. Його організувала Національна спілка архітекторів України (НСАУ) у Будинку архітекторів у співпраці з київським центром ООН-Хабітат, а модераторами були Анастасія Бородієнко та Innovation Group зі Швеції.

Рис. 23 Учасники воркшопу в Будинку архітекторів в Києві. Фото: НСАУ, 2025 рік.

Дводенний модуль включав семінар та практикум першого дня, а потім навчальну поїздку другого дня. Його доповнювали підготовчі завдання та робота після модуля, пов'язані з «Робочим завданням 4: Бюджет, Робочий план та Оцінка ризиків». Це завдання є основою для вимоги до

іспиту на Сертифікат 4, яка передбачає подання детального бюджету та Робочого плану з чітко визначеними робочими пакетами, обмеженими часом та ресурсами, а також оцінкою ризиків. Семінар мав на меті скласти карту поточного стану фінансування та надати учасникам повне розуміння пріоритетів та вимог спонсорів щодо фінансування проєктів спадщини. На ньому також були розглянуті стратегії побудови стійкої екосистеми фінансування з урахуванням як короткострокових, так і довгострокових перспектив. Особливий акцент було зроблено на балансі комплексного підходу до відновлення спадщини з практичними умовами, які часто встановлюють фінансові установи. Модуль ознайомив учасників з різними моделями інтеграції регуляторних баз з фінансуванням, спираючись на міжнародні приклади, та запропонував розуміння основних структур фінансування та конкретних структур, що стосуються пілотних проєктів CPD. Модуль вела Анастасія Бородієнко, яка спиралася на знання, отримані під час участі у Всесвітньому Урбан форумі 12 (WUF12) у Каїрі в листопаді 2024 року, де вона була присутня разом з учасником CPD Ігорем Лялюком.

На WUF12 Бородієнко представила програму CPD під час панельної дискусії на тему «Зміцнення міського потенціалу для відновлення та реконструкції в Україні», модератором якої була Лілет Бредделс з Ro3kvit. Лялюк зробив свій внесок, представивши концепцію Просторового аудиту міст України — комплексної методології просторово-морфологічного аналізу, зосередженої на трьох основах: міська морфологія та структура, зв'язок та синтаксис простору, а також ідентичність та міська спадщина. Їхня участь у WUF12 сприяла встановленню цінних зв'язків з учасниками, залученими до фінансування та організації проєктів розвитку, включаючи ООН-Хабітат, що допомогло закласти зміст Модуля 4 у ширший міжнародний контекст.

Частина 1 – Фінансування збереження спадщини.

Його відкрили вітальною промовою Національна спілка архітекторів України (НСАУ), президент Олександр Чижевський та віце-президент Олена Олійник. Пер Мікаель Селлстрьом з АС представив тему «Як збалансувати цілісне бачення спадщини з вимогами до фінансування». Гвендолін Меннетрієр, голова представництва в Україні, / Ніїна Рінне,

голова Української міської лабораторії, від ООН-Хабітат розповіли про інтегроване планування як засіб зниження ризиків проектів міського розвитку.

Рис. 24 Семінар до Модулю 4 у Будинку архітекторів НСАУ у березні 2025 року Божена Пеленська, Тетяна Федорук презентували «Арт-центр Jam Factory. Фото: Анастасія Бородієнко, 2025 рік.

Перша сесія була присвячена темі «Ландшафт фінансування та види фінансування проектів, пов'язаних зі спадщиною». Олена Василько, головний архітектор Львівської області, доповіла про місцевий погляд на фінансування проектів, пов'язаних зі спадщиною. Андрей Горват, представник програми U-LEAD з Європою, доповів про планування проектів культурної спадщини, що фінансуються ЄС, та зв'язки з Новим центром європейської академії Баухаус в Україні – досвід Словенії. Микола Ульянов, представник бюро «Креативна Європа» в Україні, доповів про підтримку ЄС у просуванні культури та спадщини в Україні. Христина Бойко, представник фонду ZMIN, доповіла про презентацію місцевих грантових програм та мотивацію філантропії. Сесія завершилася панельною дискусією: «Узгодження бачення проектів

спадщини з реаліями фінансування». Учасники дискусії: Христина Бойко, Андрей Горват, Олена Василько, Микола Ульянов. Модератор: Пер-Мікаель Селлстрьом (онлайн). Друга сесія була присвячена стратегіям фінансування проєктів збереження та відродження спадщини: управління довгостроковими та короткостроковими перспективами з урахуванням можливостей фінансування. Божена Пеленська, Тетяна Федорук презентували «Арт-центр Jam Factory у Львові – від бачення до втілення». Ян Ріден Бонмот (онлайн) з Innovation Leadership Group представив Центр мистецтва та архітектури Färgfabriken як шведський приклад управління спадщиною. Юрій Вербовецький (онлайн) з Національного заповідника «Замки Тернопілля» презентував моделі фінансування для державних організацій спадщини (Рис. 25).

Рис. 25 Виступ Юрія Вербовецького на тему замків Тернополя перед 35 учасниками онлайн та 30 у місці проведення модуля 4. Фото з екрану П.М. Селлстрьома, 2025 рік.

Андрій Калінін з Києво-Могилянського фонду розповів про формування сталої екосистеми фінансової підтримки. Олена Олійник представила Дитячу лікарню в Лубнах – приклад проактивного відновлення спадщини за спонсорської підтримки та жінку-архітекторку, яка ініціювала цю роботу. Ганна Бондар, архітекторка, народна депутатка України, представила «Реставрацію маєтку Дараган-Розумовських-Галаганів на Покорщині» як приклад залучення державних коштів. Семінар завершився панеллю: Довгострокова життєздатність: структурування сталого фінансування для відродження спадщини.

Модератор: Володимир Гайдар. Учасники: Ганна Бондар, Божена Пеленська, Тетяна Федорук, Ян Риден Бонмот (онлайн), Юрій Вербовецький (онлайн), Андрій Калінін.

Частина 2 – Організації проєкту Дрогобицької солеварні

Метою семінару було дослідити моделі сталого фінансування, підходи до стратегічного планування та сценарії власності для проєктів, пов'язаних з культурною спадщиною, на прикладі Дрогобицької солеварні.

Рис. 26 Директор Дрогобицької солеварні пан Олег Петренко представляє обґрунтування Майстерні в Будинку архітекторів у Києві. Фото: Анастасія Бородієнко, 2025 рік.

Катерина Булатова з Restart Agency за дорученням від Kyiv Urban Lab ООН-Хабітат виступила з доповіддю на тему «Зниження ризиків проєктів за допомогою інтегрованого планування: ключові стратегічні напрямки Концепції інтегрованого розвитку Дрогобича». Олег Петренко, директор Дрогобицького солеварного заводу, презентував проєкт разом з учасницями CPD Віталією Баркар та Ксенією Пальцун з

громадської організації «Карта оновлення». Семінар базувався на 4-етапному аналізі проєкту: (1) діяльність та бачення – бізнес-моделі; (2) фінансування; (3) власність; (4) управління. Ці концепції відображали теоретичну основу, викладену Левенте Поляком у його вступі.

Рис. 27 Семінар з моделі фінансування Дрогобицького солеварного заводу в Будинку архітекторів у Києві, організований НСХУ 14 березня. Фото з екрану П.М. Селлстрьома, 2025 рік.

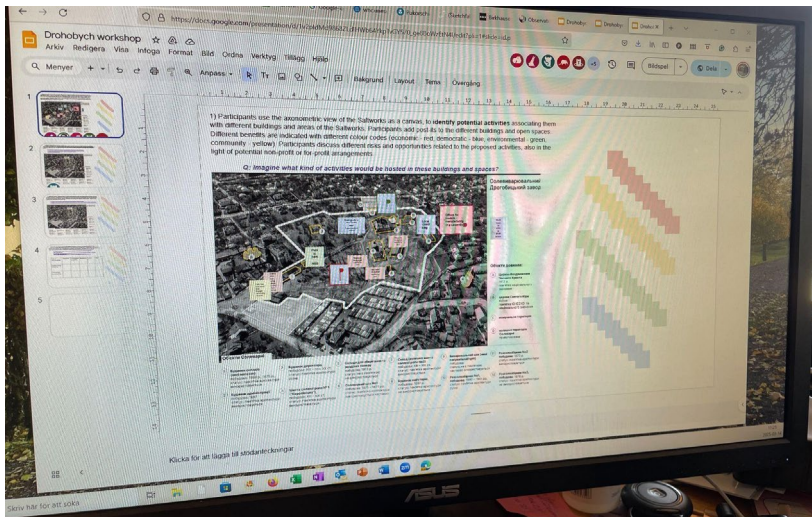

Рис. 28 Учасники онлайн також брали участь у семінарі на спільному цифровому полотні. Фото з екрану П.М. Селлстрьома, 2025 рік.

Рис. 29. Робоча група, яку представляли Євген Поляков та Ксенія Пальцун, презентує своє бачення Дрогобицьких солеварень під час семінару, Модуль 4. Фото: Анастасія Бородієнко, 2025 рік.

Дрогобицький солеварний завод – найстаріше діюче підприємство України з автентичним виробничим процесом солеварні. Як державне підприємство, з 2017 року воно проходить процес приватизації та наразі ризикує втратити свою первісну цінність як об'єкта спадщини та виробничого процесу через прибуткові інтереси потенційних інвесторів. Модератором семінару була Анастасія Бородієнко, а фасилітатором був Леванте Поляк з Eutropia. Леванте Поляк представив семінар, розповівши про моделі фінансування проектів спадщини з мистецтвом та культурою в Європі. Леванте та його команда опублікували кілька проектів у книзі «Відкрита спадщина – адаптивне повторне використання, кероване громадою, в Європі: найкраща практика» за 2023 рік.

Модуль 5: Залучення зацікавлених сторін до відбудови із урахуванням спадщини

Модуль 5 було поділено на дві частини: онлайн-курс у листопаді та гібридний семінар у квітні. Другий навчальний захід відбувся у Вільнюсі 10–11 квітня в межах Конференції U-RE-HERIT 3, та включав два виїзні заняття, а також гібридні заходи, такі як підготовка виставки та постпродакшн «Робочого завдання 6: Цілі проекту у зв'язку з доступним фінансуванням».

Рис. 30. Презентація Євгенії Бевз та Пера Мікаеля Селльстрьома проекту CPD Ukraine на конференції U-RE-HERIT 3 у Вільнюсі. Фото: Литовської спілки архітекторів, 2025 рік.

Метою модуля було дослідити переваги та проблеми організації заходів за участю громадськості та розглянути, як знання, отримані в результаті цих процесів, можна синтезувати для керівництва міським плануванням та архітектурним проектуванням. Щоб отримати сертифікат, учасники мали подати «Робоче завдання 5: Визначення цілей проекту на основі взаємодії з місцевою громадою та зацікавленими сторонами». Це завдання включало організацію робочого процесу, визначення етапів та результатів проекту, а також визначення робочих пакетів відповідно до потенційних можливостей фінансування, якщо це можливо.

Модуль було проведено Фондом «Спільне місто» під керівництвом Туве Левонен. «Інструментарій «Її міста» (також відомий як «Посібник з її міста») – це практичний, гендерно-врахований інструментарій міського планування, спочатку розроблений ООН-Хабітат. Він призначений для підтримки міських планувальників, місцевої влади, неурядових організацій, груп під керівництвом дівчат та інших зацікавлених сторін міста у спільному проектуванні громадських просторів, що відображають потреби та перспективи дівчат та молодих жінок.

Рис. 31 Tove Levonen presents the Her City Toolbox at U-Re-HERIT Conference 3 in Рис. 31. Тове Левонен презентує Her City Toolbox на конференції U-Re-HERIT 3 у Вільнюсі. Фото: П. М. Селльстрьом, 2025 рік.

Інструментарій організовано у дев'ять модульних блоків, що охоплюють усі етапи – від оцінки та залучення зацікавлених сторін до проектування та впровадження, та включає контрольні списки, шаблони, візуальні інструменти та порядок денний для сприяння інклюзивним процесам участі. Навчальні цілі Модуля 5 були двома: по-перше, отримати практичний досвід у впровадженні проекту зі збереження та розвитку спадщини через змістовну взаємодію із зацікавленими сторонами та громадянами; по-друге, вивчити методи аналізу та узагальнення результатів діалогів зацікавлених сторін та громадян у чітко визначені цілі проекту.

Модуль був частиною навчання в межах проекту Baltpart. Його проводив фонд Shared City під керівництвом Тове Левонен. Весь інструментарій «її міста» нещодавно було перекладено українською мовою, що зробило його методологію доступною для фахівців з міського розвитку по всій Україні. Наразі він проходить пілотне тестування у чотирьох місцевих ініціативах CPD – Будинку офіцерів у Миколаєві, Дрогобицькій солеварні, палаці Катериничів в Бобровиці, Жовтневому кар'єрі в Кривому Розі, та Палаці Потоцьких – де він застосовується до реальних проектів відновлення та регенерації міст.

Рис. 32 Учасники конференції U-RE-HERIT 3, включаючи 3 представників команди CPD з України (О. Хорошавіна, К. Хмельна та А. Сербін), а також Т. Левонен та Т. Олійник з проекту Baltpart. Фото: Литовської спілки архітекторів, 2025 рік.

Частина 1 – Воркшоп з участі у плануванні проєктів

Семінар було організовано спільно з фондом «Спільне місто» Baltpart Partners та міською коаліцією для України Ro3kvit (також партнером U-RE-HERIT). Семінар у Вільнюсі, який модерувала Туве Левонен з фонду «Спільне місто», зібрав учасників панелі програми CPD Ukraine – Оксану Хорошавіну та Анну Сербін – разом з Фулко Трефферсом (Ro3kvit) та архітекторкою-реставраторкою Тіною Вік.

Рис. 33. Катерина Хмельна презентує кейс Миколаєва: залучення зацікавлених сторін для відновлення Будинку офіцерів флоту. Фото: П. М. Селльстрьом, 2025 р.

Сесія була зосереджена на темі «Залучення зацікавлених сторін – виклики та отримані уроки», продовжуючи теми, розглянуті в попередніх модулях CPD, пов'язані з партисипативним проектуванням. Учасники раніше ознайомилися з такими інструментами, як Her City Toolbox, Міські форуми та методології, якими поділилися шведські архітектори. У цьому п'ятому модулі їх запросили проаналізувати власний досвід залучення зацікавлених сторін, спираючись як на попередню роботу, так і на поточні проєкти CPD.

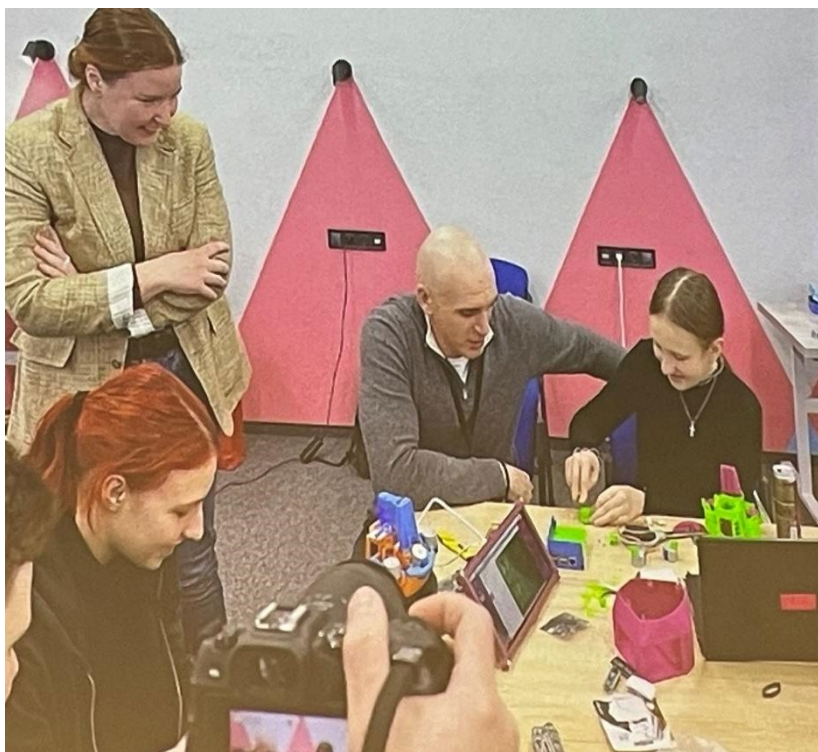

Рис. 34. Залучення зацікавлених сторін для відновлення Будинку офіцерів флоту в Миколаєві. Посередині сидить міський голова Олександр Сенкевич. Фото: Місто Миколаїв, 2025 рік.

Обговорення проходило навколо ключових питань: Як підходили до участі в попередніх проектах? Які інструменти програми CPD тестуються далі? Хто є партнерами, які беруть участь, і як залучається місцева громада? Які проблеми чи виклики виникли, і яка підтримка потрібна в майбутньому? На сесії було наголошено на важливості ретельного картування зацікавлених сторін для розуміння місцевого контексту та соціальної динаміки. Забезпечення інклюзивної участі в різних секторах, особливо серед недостатньо представлених груп, може сприяти відповідальності громади та зменшувати конфлікти інтересів. Залучення як професійних, так і непрофесійних експертів на всіх етапах підвищує актуальність та стійкість, роблячи партисипативні підходи не лише соціально відповідальними, але й економічно ефективними.

Рис. 35 Модуль 5. Семінар з партисипативної методології в офісі Литовської спілки архітекторів у Вільнюсі. Фото: Литовської спілки архітекторів, 2025 рік.

Частина 2 — Конференція та виставка пілотних проєктів

На конференції U-RE-HERIT було представлено виставку (куратор - Архітектори Швеції), яка проходила в Національній галереї мистецтв у Вільнюсі. На цій виставці було представлено дванадцять місцевих пілотних проєктів, розроблених у рамках програми CPD:Ukraine. Ці проєкти надали цінну інформацію про роль місця та пам'яті в громадах, а також про те, як громади брали участь у плануванні відновлення своєї спадщини. Вони були яскраво представлені під час Конференції U-RE-HERIT 3 як каталізатори діалогу щодо сучасного та символічного значення архітектурної спадщини.

Програма CPD підтримувала міждисциплінарні професійні команди в концептуалізації та просуванні цих ініціатив, одночасно сприяючи транскордонному обміну знаннями. В результаті багато пілотних проєктів перетворилися на громадські центри та центри громадської активності, новаторські моделі, що вплинули на

законодавство про спадщину та реформу політики, відродили рекреаційні простори, що вкорінені в промисловій спадщині, тематичні дослідження зі збереження деревини, узгоджені зі стандартами ЄС, та каталізатори переосмислення постколоніальної ідентичності та культурних наративів. Завдяки цій виставці пілотні проекти не лише продемонстрували інноваційні підходи до відновлення спадщини, але й висвітлили ширші соціально-культурні процеси, що формують сучасний європейський дискурс про спадщину. Виставку профінансував Шведський інститут через проект Baltpart, зосереджений на сприянні залучення жінок до планування відбудови України.

Рис. 36. Відкриття виставки проектів CPD у Вільнюській національній галереї. Вгорі ліворуч: Олександр Чижевський, Пер-Мікаель Селльстрьом та Олена Олійник. Вгорі праворуч: Євгенія Бевз розмовляє з Анною Сербін, Катериною Хмельною та Олександром Боровським, адміністратором проекту NUAU. Внизу: Рута Лейтанайте, Пер-Мікаель Селльстрьом та Євгенія Бевз відкривають виставку. Фото: Литовська спілка архітекторів, 2025 рік.

Модуль 6: Re-use та міська регенерація з урахуванням спадщини

Модуль 6 програми безперервного професійного розвитку (CPD) проходив протягом трьох днів, з 14 по 16 травня, у Мальме та Копенгагені. Як завершальний етап CPD, цей модуль об'єднав низку інтегрованих заходів, спрямованих на закріплення знань, демонстрацію результатів проектів та рефлексію над ключовими висновками, отриманими протягом курсу. Програма включала семінар з матеріалів та технологій для реконструкції спадщини, проведений у співпраці з Королівською данською академією в Копенгагені. Учасники також взяли участь у навчальному візиті до Мальме, де вони дослідили ініціативи міської реконструкції за участю громадськості, які використовують культурну спадщину як каталізатор соціальної та просторової трансформації.

Рис. 37 Представники команди програми безперервного професійного розвитку в Королівській датській академії в Копенгагені у травні 2025 року. Фото: Фрузсіна Бутрос, 2025 рік.

Сесія рефлексії була присвячена розробці пілотних проектів, включаючи обговорення стратегій пілотування та залучення зацікавлених сторін. Модуль 6 приділив особливу увагу публічній презентації дванадцяти українських пілотних проектних пропозицій, які були започатковані на конференції U-RE-HERIT у Вільнюсі. Ці проекти були позиціоновані як моделі постконфліктного відновлення, що ґрунтується на культурній спадщині, з метою демонстрації того, як місцеві ініціативи можуть сприяти ширшим зусиллям з реконструкції. Триденна програма поєднувала семінари, відвідування об'єктів та церемонію вручення дипломів, пропонуючи учасникам всебічний огляд практик сталої реконструкції спадщини як у Данії, так і у Швеції. Вона також слугувала платформою для обміну знаннями між українськими учасниками та скандинавськими експертами у цій галузі.

Навчальних цілей Модуля 6 було три: представити пропозиції пілотних проектів ширшій аудиторії, поглибити розуміння застосування матеріалів і технологій у реконструкції спадщини та вивчити передовий досвід міської регенерації зі спадщиною в Мальме, Копенгагені та Лунді. Як вимогу до підсумкового іспиту учасникам було запропоновано подати повний та остаточний План проекту, який слугував основою для видачі Сертифіката 6.

Частина 1 – Повторне використання матеріалів (Re-use)

Перший день Модуля 6 розпочався з поїздки учасників з Мальме до Копенгагена на цілоденний семінар, організований Королівською датською академією. Семінар розпочався з сесії під керівництвом Томаса Кампманна та Ульріка Стілсвіга Мадсена, які представили стратегії сталого розвитку для роботи з історичними будівлями, з особливим акцентом на методах оцінки життєвого циклу (LCA). Ця сесія заклала основу для ширшого обговорення екологічної відповідальності під час реконструкції історичної спадщини.

Рис. 38. Томас Кампманн презентує своє дослідження енергоефективних методів реставрації, які зберігають оригінальну архітектуру, з повною оцінкою співвідношення витрат і вигод сучасних та традиційних методів. Фото: Фрузсіна Бутрос, 2025 рік.

Рис. 39. Маріана презентує проєкт із збереження традиційних дерев'яних будинків Славського в Карпатському регіоні західної України. Фото: Фрузсіна Бутрос, 2025 рік.

Програма також включала презентацію про традиційну українську дерев'яну архітектуру, яку представили українські архітектори Мар'яна Каплінська та Ігор Богало. Їхні думки забезпечили цінну порівняльну перспективу, пов'язуючи місцеві практики спадщини в Україні з ширшим європейським контекстом. Сесія включала послідовний переклад для сприяння інклюзивному діалогу між усіма учасниками.

Рис. 40. Розгляд зразків народної архітектури у Фріландсмусеет під керівництвом проф. Ніколая Бо Андерсена. Фото: Фрузсіна Бутрос, 2025 рік.

У другій половині дня учасники вирушили до Фріландсмусеет (Музею просто неба) у Зоргенфрі, де Ніколай Бо Андерсен представив проект «Kloge huse» («Винахідливі будинки»). Ця ініціатива зосереджена на екологічно чистих матеріалах та традиційних будівельних технологіях, демонструючи, як народні знання можуть бути основою для майбутніх зусиль з реконструкції. Після презентації відбулася екскурсія музеєм, під час якої учасники мали змогу безпосередньо ознайомитися з історичними будівлями та методами реставрації. День завершився відвідуванням об'єкта Thoravej 29 у Копенгагені, штат Невада, – креативного проекту повторного використання, представленого Ізабеллою Пріддл з Pihlmann Architects. Ця зупинка продемонструвала адаптивне повторне використання промислових просторів у міському розвитку.

Рис. 41 Під час навчальної поїздки до Фонду Thoravej 29. Фото Fruzsina Boutros, 2025 рік.

Далі відбулася необов'язкова неформальна екскурсія навколишнім районом Нордвест, яка дозволила учасникам глибше дослідити динамічний перетин спадщини, архітектури та оновлення громади в Копенгагені. Протягом дня до 20 учасників брали участь у діалозі, який модерували Пер Мікаель Селлстрьом та Євгенія Бевз, забезпечуючи лінгвістичну доступність та заохочуючи міжкультурний обмін. Перший день успішно висвітлив як концептуальні, так і практичні підходи до сталої реконструкції спадщини – обґрунтувавши пілотні проекти програми CPD у ширшому скандинавському контексті архітектурних інновацій та партисипативної практики.

Частина 2 – Міська регенерація у Мальме

Другий день Модуля 6 був присвячений вивченню інноваційних підходів Мальме до міської регенерації, з особливим акцентом на те, як спадщина та партисипативне планування перетинаються у стратегіях

розвитку міста. Організований у співпраці з Управлінням міського планування Мальме. Ранок розпочався з візиту до Варвсстадена — колишньої промислової судноверфі, яка нині переживає масштабну трансформацію в сталий і жвавий міський район. Захід, організований у співпраці з Міським планувальним управлінням Мальме, запропонував учасникам насичену програму, що включала відвідування об'єктів, екскурсії та професійний обмін.

Під керівництвом Елін Фастх екскурсія познайомила учасників з Г'ютеріетом, одним з ключових проектів адаптивного повторного використання в цьому районі, демонструючи, як промислову спадщину можна переосмислити як культурний та житловий актив. Після цього відбулася міська прогулянка навколишнім районом, під час якої було детальніше розглянуто, як Мальме інтегрує зелені зони, забудову змішаного використання та збереження спадщини у своє довгострокове планування.

Рис. 42 В одній з будівель, що реконструюються у Варвсстадені, разом з Елін Фаст. Фото: П.М. Селлстрьома, 2025 рік.

Рис. 43 Перед збереженою будівлею колишнього Кокумс-Фактора, яка тепер готова до реконструкції. Фото: Елін Фаст, 2025 рік.

Потім група зібралася на обід в Убатсхаллені, колишньому підводному залі, переобладнаному під сучасний простір для проведення заходів та ресторан, що знову ілюструє прагнення Мальме до відродження промислових споруд із сучасними функціями.

На початку дня учасники вирушили до парку Сеге, муніципального пілотного проекту, який є прикладом сталого міського розвитку з сильним соціальним виміром. Міський планувальник Анна Модін провела екскурсію, розповівши, як це місце перетворюється на інклюзивний та екологічно стійкий район. Завдяки повторному використанню існуючих будівель, програмам, керованим громадою, та кліматично розумному дизайну, парк Сеге є взірцем партисипативного планування в постіндустріальному контексті.

Рис. 44. У парку Сеге, колишній психіатричний лікарні, яка зараз перебудована на житловий квартал із збереженою центральною частиною паркового ансамблю лікарні. Учасники стоять біля городньої ділянки разом із Анною Модін. Фото: П. М. Селльстрьом, 2025 рік.

Рис. 45. У паркінгу парку Сеге, повністю побудованому з дерева. Фото: Євгенія Бевз, 2025 рік.

Навчальна поїздка завершилася рефлексією, присвяченою обговоренню спостережень за день та їх співвіднесенню з власними пілотними проектами в Україні в офісі Tengbom Architects у Мальме. Міський планувальник Ульріка Сігнал представила нещодавні проекти

та обговорила підхід фірми до міської трансформації з урахуванням історичної спадщини. Цей візит надав цінну інформацію про професійне архітектурне середовище у Швеції та заохотив діалог щодо транскордонної співпраці. День завершився спільною вечерею в рамках програми безперервного професійного розвитку в Ruths, місцевому ресторані Мальме, де учасники мали можливість поспілкуватися, обмінятися думками та зміцнити зв'язки, що сформувалися під час навчання. Другий день забезпечив глибоке та ґрунтовне розуміння міських стратегій Мальме, підкресливши важливість залучення громади та історичної спадщини у сталому міському будівництві.

Рис. 46 На даху готелю Tengbom видно міський пейзаж Мальме. Фото: Євгенія Бевз, 2025 рік

Частина 3 – Роздуми, архітектурна спадщина в Лунді

Заключний день Модуля 6 розпочався у Form/Design Центрі в Мальме, де учасники зібралися на заключний семінар та церемонію вручення дипломів. Ранкову сесію модерувала Туве Левонен з фонду Her City Foundation, а Лена Стурессон проводила прямий переклад, що забезпечило доступність для всіх учасників. Семінар розпочався з підсумкової презентації Пера Мікаеля Селлстрьома, який розмірковував над головною темою *соціальної та екологічної стійкості у відновленні України*. Спираючись на ширші навчальні цілі програми CPD, його доповідь наголосила на тому, як культурна спадщина може служити як основою, так і каталізатором довгострокової та стійкої реконструкції. Було представлено тематичне дослідження палацу Потоцьких для ілюстрації цих принципів на практиці, пов'язуючи збереження спадщини з питаннями ідентичності, громади та екологічної відповідальності.

Рис. 47. Під час обговорення висновків програми безперервного професійного розвитку з Туве Левонен та Леною Стурессон..

Сесія продовжилася модерованою груповою дискусією під керівництвом Туве Левонен, яка дала учасникам можливість поділитися своїми думками, викликами та висновками з програми. Цей рефлексивний діалог підкреслив різноманітність досвіду та підходів у рамках дванадцяти пілотних проектів і підкреслив важливість міжсекторальної співпраці та партисипативних методів. Об 11:30 відбулася офіційна церемонія вручення дипломів, на якій Олександр Чижевський та Пер Мікаель Селлстрём вручили сертифікати учасникам, які завершили повну програму безперервного професійного розвитку та подали свої остаточні проекти. Цей захід ознаменував собою як святкування досягнень, так і підтвердження ролі учасників у формуванні майбутнього відновлення культурної спадщини в Україні.

Рис. 48 Дипломи від Пера Мікаеля Селлстрема та Олександра Чижевського отримують керівники команд Львівської політехніки (М. Каплінська, І. Богало). Фото: Євгенія Бевз, 2025 рік.

Після обіду група вирушила поїздом до Лунда для архітектурного дослідження модерністської та бруталістської спадщини міста. Післяобідня міська прогулянка включала такі визначні приклади, як Ландскарківет (Landsarkivet) архітектора Бернта Нюберга та Міські зали (Stadshallen) архітектора Класа Ангельма, а також сучасне студентське

житло архітектора з Fojab Маттіаса Хедберг-Ека. Це дало змогу зазирнути у повоєнну архітектурну спадщину Швеції в цьому університетському місті. Кульмінацією дня стала екскурсія Ландскарквіетом (окружним архівом) – визначним проектом трансформації, спочатку розробленим відомим архітектором Бернтом Ньюбергом. Екскурсію провів Маттіас Хедберг Ек з FOJAB Architects, який детально розповів про стратегію адаптивного повторного використання та збереження будівлі. Цей останній візит став потужним завершенням програми, підкресливши, як ретельне архітектурне управління може поєднувати минуле, сьогодення та майбутнє. Третій день втілює дух програми безперервного професійного розвитку: рефлексивний, спільний та глибоко вкорінений у спільне європейське зобов'язання щодо культурної спадщини як ресурсу для оновлення.

Рис. 49. Візит на реконструйоване студентське житло у колишній будівлі обласного архіву в Лунді, виконане місцевим архітектором Бернтом Нйбергом, разом із архітектором реконструкції Маттіасом Хедбергом Ек з Fojab Architects. Фото: П. М. Селльстрьом, 2025 рік.

Який вплив має програма безперервного професійного розвитку (CPD)?

Мета цього розділу — оцінити загальний вплив програми, отримати уявлення з відгуків учасників та проаналізувати педагогічні підходи, що сформували її структуру. Програма безперервного професійного розвитку (CPD) була задумана як гібридна навчальна платформа, що поєднує практичну професійну підготовку для керівних ролей в архітектурі та плануванні з міжнародним обміном та залученням громади. Ключові концепції, протестовані під час цього пілотного раунду, включали гібридне та експериментальне навчання, міждисциплінарну командну роботу, міжкультурний діалог та обмін знаннями на місці. Учасники брали участь у тематичних модулях, присвячених сталому розвитку, культурній спадщині та постконфліктному розвитку міст, все це було враховано в контексті післявоєнного відновлення України.

Оцінювання спирається на три основні джерела:

1. Проміжне оцінювання, проведене під час Київської сесії 13–14 березня 2025 року, включаючи відповіді учасників на анкети.
2. Заключне засідання зі зворотного зв'язку відбулося під час заключного модуля в Мальме 16 травня 2025 року, яке включало відгуки всіх дванадцяти команд пілотного проекту.
3. Педагогічні роздуми з академічним керівництвом програми.

Окрім цих структурованих внесків, додаткові ідеї виникли під час неформальних обговорень, менторських сесій та відгуків учасників щодо заключного семінару програми. Серед тем, що постійно повторювалися, були міжпокоління співпраця, цінність місцевої участі та впевненість, отримана у застосуванні стратегій сталого дизайну. Ці відгуки не лише вплинули на процес оцінювання, але й висвітлили зростаючі професійні потреби та прагнення українських практиків.

Оцінювання програми

Оцінювання базується на (1) проміжній оцінці програми на Київській сесії 14 березня та (2) відгуках на останньому семінарі в Мальме 16 травня. Перший раунд програми безперервного професійного розвитку був розроблений як експериментальна та адаптивна модель навчання, спрямована на оснащення професійного та інституційного керівництва українських фахівців у галузі архітектури та планування інструментами для відновлення на основі спадщини. Кілька ключових педагогічних та програмних ідей були цілеспрямовано перевірені та є центральними для цього оцінювання::

- **Гібридне навчання:** Було впроваджено змішану модель, що поєднує очні семінари, відвідування місць проведення та цифрову взаємодію, щоб збалансувати гнучкість з практичним залученням.
- **Практичний підхід:** Учасників заохочували застосовувати нові знання безпосередньо в рамках їхніх поточних пілотних проєктів, поєднуючи теорію з місцевими реаліями.
- **Міжкультурний вимір:** Програма сприяла обміну між українськими фахівцями та міжнародними експертами, розширюючи перспективи та заохочуючи діалог між дисциплінами та географічними регіонами.
- **Навчання через відвідування:** Навчання на місці через навчальні візити та захоплюючий досвід забезпечило контекстуальне розуміння та натхнення.
- **Командна робота та обмін знаннями:** Наголос робився на спільній роботі всередині та між пілотними командами, сприяючи взаємного навчання та професійній солідарності.

Окрім цих основних концепцій, під час неформальних сесій зворотного зв'язку між модулями виникло кілька нових тем:

- Підвищення впевненості та свободи дій серед учасників, щоб вони могли проявляти ініціативу, відстоювати спадщину та впливати на процеси прийняття рішень у законодавстві.

- Поновлений акцент на сталому розвитку, включаючи використання перероблених матеріалів та екологічно свідомого дизайну.
- Важливість залучення до планування відновлення воєнних ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, а особливо жінок та дітей.
- Цінність неформальних мереж та комунікаційних платформ, таких як WhatsApp, Facebook та LinkedIn, для неформального спілкування та поширення знань і подій.

Проміжна оцінювальна анкета

Під час Модуля 4 у Києві 13–14 березня 2025 року, на основі відповідей з анкети загальна оцінка програми безперервного професійного розвитку (CPD) є дуже позитивною. Більшість учасників оцінили свій досвід як «3 – Дуже задоволений» або «4 – Повністю» за всіма критеріями.

Учасники одноголосно зазначили, що програма ефективно вирішила тему планування сталого розвитку в контексті спадщини. Вони вважали контент дуже актуальним та корисним для своєї професійної практики та пілотних проектів.

Що стосується доступу до інформації та комунікації, то найчастіше використовуваними та оціненими ресурсами були чат WhatsApp та електронна пошта. Ці платформи виявилися ефективними для підтримки комунікації та поширення програмних матеріалів, тоді як використання Padlet, сесій запитань та відповідей та каналу Vimeo було дещо рідшим.

На завершення, відгуки свідчать про те, що програма CPD досягає своїх загальних цілей щодо надання цінних знань, практичних інструментів та ефективних структур підтримки для фахівців, які займаються відновленням та розвитком на основі спадщини в Україні.

Заклучна сесія зворотного зв'язку після презентації

Заклучний модуль програми безперервного професійного розвитку (CPD) відбувся у Мальме 16 травня у Form Design Центрі, відреставрованому середньовічному сховищі. Він слугував не лише завершальною освітньою сесією, а й рефлексивним форумом для оцінки загального впливу програми. Цей кульмінаційний захід зібрав 15 учасників (представників усіх 12 команд), а окрема сесія була зосереджена на зборі ідей та відгуків від дванадцяти команд пілотного проекту. Представляючи різноманітні регіони та контексти України, ці команди поділилися своїм досвідом, викликами та уроками, отриманими протягом усього шляху програми CPD. Їхні роздуми запропонували обґрунтоване бачення того, як програма сформувала їхню професійну практику, поглибила залучення громади та просунула інтеграцію культурної спадщини у зусилля зі сталого відновлення міст.

Відгуки, зібрані під час цієї сесії, стали важливою частиною оцінки програми та спрямовуватимуть майбутні ініціативи, що підтримують відродження культурної спадщини в Україні. У відгуках учасників постійно зазначалося, як програма розширила їхні дисциплінарні погляди, заохотила інноваційне та цілісне мислення, а також посилила стійкість у їхній роботі. Це не лише збагатило їхні технічні та теоретичні знання, але й створило спільну платформу для професійної солідарності та стратегічних дій. Одним особливо переконливим прикладом було відображення проекту в Миколаєві Євгеном Поляковим, яке продемонструвало вплив підвищення обізнаності, ініційованого громадою. Цей приклад продемонстрував, що сприяння місцевій участі в проектах культурної спадщини є не лише ключем до збереження, але й ефективною стратегією мобілізації політичної волі та забезпечення фінансових ресурсів. Цей підхід був особливо актуальним для менших, часто маргіналізованих громад, де методи, запроваджені під час програми CPD, пропонували відчутні шляхи для ініціювання та підтримки значущих проєктів, незважаючи на обмежену інституційну підтримку, як це було продемонстровано на прикладі проекту солеварень у Дрогобичі.

Ще однією послідовною темою в усіх модулях була важливість залучення молоді та студентів до роботи зі спадщиною. Активно залучаючи наступне покоління, програма сприяла розвитку

довгострокового професійного потенціалу та оновленню культурної ідентичності. Учасники наголосили, що ця міжпоколіннева співпраця допомогла культивувати культуру турботи, креативності та наступності в архітектурній галузі України.

Досвід програми CPD також підвищив впевненість учасників у дослідженні нових ідей, одночасно цінуючи та вдосконалюючи існуючі практики. Багато хто повідомляв про почуття заохочення до використання стійких та перероблених матеріалів у своїй роботі, узгоджуючи збереження спадщини з ширшими екологічними цілями. Гібридна модель навчання, яка поєднувала локальну польову роботу з досвідом українських та європейських експертів, ще більше розширила можливості учасників адаптувати глобальні практики до місцевих реалій. Програма безперервного професійного розвитку (CPD) виявилася своєчасною та важливою ініціативою, надаючи українським архітекторам інструменти, впевненість та мережі співпраці, необхідні для вирішення складних проблем післявоєнного відновлення.

Педагогічна рефлексія

Програма безперервного професійного розвитку (CPD) являє собою окрему педагогічну модель, що відрізняє її від традиційної академічної освіти. Замість того, щоб функціонувати як традиційний курс, зосереджений виключно на розширенні дисциплінарних знань, програма CPD за духом ближча до магістра державного управління для архітекторів та планувальників — спеціально розробленої для фахівців на керівних та керівних посадах, які активно залучені до відновлення історичної спадщини та міської трансформації України. Цей підхід ґрунтується на реаліях професійної практики.

Він наголошує на реальних діях, а не на теоретичній абстракції, надаючи пріоритет розвитку стратегічних, адміністративних та спільних компетенцій поряд з технічною експертизою. До учасників ставилися не як до студентів, а як до професіоналів, які орієнтуються в складних системах, з повагою до української мови, при цьому переклад забезпечувався як для навчальних модулів, так і для наставницьких сесій з партнерами та навчальних візитів. Програма була структурована таким чином, щоб підтримувати їх у керівництві пілотними проектами у

власних громадах, реагуючи на нагальні виклики в режимі реального часу. Ключові педагогічні відмінності включають:

- **Вбудована практика:** Навчання відбувалося не абстрактно, а через активну участь у реальних пілотних проектах по всій Україні. Такий вбудований підхід дозволив учасникам випробувати ідеї, адаптувати стратегії та проаналізувати свою практику у прямому зв'язку з умовами післявоєнного відновлення, що змінюються.
- **Розвиток лідерства:** Програма була спрямована на фахівців, які обіймають впливові посади — муніципальних планувальників, міських архітекторів, науковців та керівників неурядових організацій, допомагаючи їм розвивати потенціал для роботи в різних дисциплінах та секторах, виступати за зміни політики та орієнтуватися в політичних, правових та фінансових умовах.
- **Стратегічне системне мислення:** Замість того, щоб зосереджуватися лише на спадщині як предметі, програма безперервного професійного розвитку розглядала культурну спадщину як стратегічний актив для сталого розвитку. Учасники досліджували, як інтегрувати питання спадщини в ширші процеси планування, бюджетування, побудови партнерських відносин та законодавства.
- **Міжнаціональна співпраця під керівництвом колег:** Програма була спільно розроблена та проведена Спілкою шведських архітекторів та Національною спілкою архітекторів України. Ця модель заохочувала взаємне навчання, солідарність та професійний обмін між колегами, які стикаються з подібними системними викликами в різних контекстах.
- **Динамічна та гібридна педагогіка:** Програма безперервного професійного розвитку (CPD), що поєднує виїзні візити, цифрові платформи, гостьові лекції та спільні справи, була розроблена як гнучке гібридне навчальне середовище. Воно підтримувало як індивідуальне, так і колективне навчання, поєднуючи структурований контент із простором для діалогу, експериментів та рефлексії.

Перспективи пілотних проектів

Програма безперервного професійного розвитку (CPD) заклала міцну основу для довгострокового впровадження та сталого розвитку, а також підвищила життєздатність проектів. Багато ініціатив продемонстрували потенціал для масштабованості та інтеграції в ширші рамки політики та законодавства щодо спадщини, планування громад та зусилля зі збереження спадщини. Цього було досягнуто завдяки оснащенню міждисциплінарних команд стратегічними навичками, сприянню міжнародній співпраці та заохоченню сталих підходів.

Ефект мережі

Ключовим результатом програми безперервного професійного розвитку є створення динамічної професійної мережі, яка сприяє пошуку партнерів для проектів, зокрема в контексті можливостей фінансування, спільного планування та спільної реалізації. Ця мережа дозволяє учасникам виявляти взаємодоповнюючу експертизу, створювати транснаціональні консорціуми та посилювати свою конкурентоспроможність у забезпеченні фінансування на національному рівні та рівні ЄС.

Програма підтримала 12 команд, кожна з яких складалася з трьох учасників, що представляли два університети (у Запоріжжі та Дніпрі) та 10 муніципалітетів. Наприклад, до складу команди в Бобровиці входить міський голова; у Дніпрі та Миколаєві залучені головні архітектори міст; в Івано-Франківську – директор муніципального проекту з відродження Палацу Потоцьких; у Кам'янці – директор Державного природного заповідника; а в Дрогобичі – директор державного підприємства «Солеварня». У більшості випадків, однак, команди складаються з представників добровільних громадських організацій або консалтингових компаній, які співпрацюють із місцевими зацікавленими сторонами, зокрема органами влади, бізнесом або іншими НГО. Це стосується, наприклад, команди, що працює над проектом ревіталізації кар'єру в Кривому Розі, та команди, яка займається збереженням Солеварні в Дрогобичі.

Таким чином, основний вплив програми є локальним. Вісім команд організували партисипативні заходи, щоб укоренити свої проекти в місцевому або національному контексті. Серед них — команди з Івано-Франківська, Дрогобича, Кривого Рогу, Слов'янська, Миколаєва, Бобровиці та Кам'янки. Семінари, воркшопи та навчальні поїздки, що складають модулі програми, поєднують ці локальні проекти з регіональним, національним і міжнародним рівнями залучення.

Економічний ефект

Крім того, програма сприяла створенню економічно стійких проектів, підтримуючи розвиток сталих бізнес-моделей та заохочуючи ефективне використання ресурсів. Інвестуючи в людський капітал – через навчання, наставництво та міждисциплінарну співпрацю, вона зміцнила місцевий потенціал та забезпечила підтримку проектів кваліфікованими та мотивованими фахівцями. Така стійкість людських ресурсів у поєднанні з фінансовим передбаченням та стратегічними партнерствами підвищує здатність проектів адаптуватися, розвиватися та продовжувати забезпечувати вплив у довгостроковій перспективі.

Рекомендації для майбутньої програми CPD

Програма CPD продемонструвала значну ефективність та викликала великий інтерес як серед архітекторів, так і серед адміністраторів та лідерів громад. Вона стала успішним пілотним проектом на транснаціональній основі. Це зумовило необхідність продовження та подальшого розвитку подібних програм

Так, Національна спілка архітекторів України планує восени 2025 року провести курси підвищення кваліфікації у сфері збереження та розвитку культурної спадщини для архітекторів, реставраторів, містобудівників, адміністраторів усіх рівнів тощо. Головною метою цих курсів буде спрямування учасників саме на реалізацію проектів, навіть у воєнних умовах. Завданням буде сформулювати у учасників навички не

лише в дизайні та науці, а й в управлінській роботі, тобто співпраці з громадою та залученні коштів. Це абсолютно новий досвід для архітекторів та реставраторів, який виявився дуже актуальним у сучасних умовах України. Такий підхід поєднує стратегію магістра державного управління з поглибленою спеціалізацією для архітекторів та планувальників, які активно беруть участь у проектах збереження та відбудови України.

Пілотна програма CPD поєднала практичну професійну підготовку керівників архітектурних проектів з міжнародним обміном та залученням громади. Ключовим результатом програми CPD стало створення динамічної професійної мережі, яка сприяє пошуку партнерів для проектів, особливо в контексті можливостей фінансування, спільного планування та спільної реалізації. Розвиток цієї мережі передбачено за участю Національної спілки архітекторів України з метою поширення набутого досвіду, створення транснаціональних консорціумів та підвищення конкурентоспроможності колег у розробці проєктів зі збереження спадщини та забезпеченні їх фінансування на національному та європейському рівнях.

Для наступних програм CPD планується поглибити складову містобудування, а саме вивчення впливу історико-культурної спадщини (як матеріальної, так і нематеріальної) на стратегії розвитку територіальної громади та рекреаційної галузі. Особливий акцент буде зроблено на впровадженні принципів сталого розвитку, включаючи використання перероблених матеріалів та екологічно чистого дизайну. Подальший розвиток програми ми бачимо в її інклюзивності, зокрема, більш інтенсивному залученні жінок, ветеранів війни та внутрішньо переміщених осіб до планування відновлення. Активно залучаючи студентів, тобто наступне покоління, до співпраці, програма сприятиме розвитку довгострокового професійного потенціалу.

Подальший розвиток програми планується на основі гібридного навчання, яке поєднуватиме лекції провідних українських та міжнародних спеціалістів, семінари, відвідування впроваджених об'єктів та онлайн-спілкування. Такий формат сприятиме обміну між українськими спеціалістами та міжнародними експертами, розширюючи кругозір та стимулюючи пошук шляхів впровадження.

Додаток: 12 Пілотні проекти

Виставка пілотних проектів CPD

12 пілотних проектів, що ілюструють тему програми CPD «Планування сталого відновлення в Україні з урахуванням спадщини», були представлені у Вільнюській національній художній галереї під час конференції U-RE-HERIT 3. Виставка відзначила силу українців уявляти світле майбутнє, де люди можуть жити нормальним і щасливим життям. У передмові до виставки директор програми CPD Пер Мікаель Зеллстрьом написав:

Тут ви дізнаєтеся про спільну роботу 12 місцевих громад під час війни. Архітектори, ландшафтні архітектори, містобудівники, культурні географи, соціологи, історики, археологи та багато інших експертів працювали разом з місцевими громадами над плануванням сталого відновлення, використовуючи спадщину як ресурс для місцевого демократичного розвитку. Багато жінок займаються цією практикою. Проекти нагадують нам про окремі будівлі та місця краси та цілісності, які існують в Україні. Спільна робота, на яку вони надихають під час війни, служить джерелом надії на майбутнє. Ці проекти демонструють, що турбота про культурні, історичні та архітектурні цінності на теренах України є важливою формою опору спробам Росії перемогти Україну, стираючи історію та ідентичність землі. Масштаби руйнування забудованого середовища внаслідок російської агресії в Україні з 25 лютого 2022 року неймовірні. Міністерство культури України повідомило у 2025 році, що після трьох років агресії, станом на 1 лютого, було пошкоджено 1333 об'єкти культурної спадщини та 2185 об'єктів культурної інфраструктури, багато з яких були повністю зруйновані. Це трагедія. Подальша підтримка цих проектів допоможе зберегти мінімальний потенціал для планування відбудови України з якістю та повагою до пам'яті місцевих громад. Будь ласка, приєднуйтесь до прихильників! U-RE-HERIT – це програма підтримки відбудови архітектурної культури України під час війни, що спонсорується програмою «Креативна Європа» ЄС. Виставка фінансується Шведським інститутом через програму Baltpart для сприяння залученню жінок до планування відбудови в Україні та курується командою Architects Sweden.

1. Палац Катериничів у Бобровиці

Відкриття культурного центру для громади та гостей міста Бобровиці у палаці Катериничів.

Команда: Оксана Хорошавіна, Юлія Петренко, Людмила Луценко

Палац Катериничів перетворюється на культурний центр завдяки постійній участі громади, досліджень та мистецтва, а також систематичному плануванню. За останній рік було досягнуто значного прогресу в його реставрації та розвитку як культурного центру в рамках програми U-RE-HERIT та програми CPD, що сприяє міжсекторальній співпраці та міжнародному обміну. Першим кроком стало створення інформаційного середовища, зокрема офіційної сторінки Палацу у Facebook. Ця платформа стала основним джерелом інформування громадськості про події та діяльність. Дослідницькі зусилля включали попередні виміри будівлі, архівну роботу та створення планів поверхів, розрізів та 3D-моделі, що заклало основу для майбутнього розвитку дизайну.

Рис. 50 Фотографія стану фасаду. . Фото: Бобровиці

Залучення громади було ключовим. У квітні за активної участі місцевих мешканців була організована весняна толока, і разом з Департаментом культури та туризму міської ради підготовлено інтер'єр до базового ремонту. Що стосується інфраструктури, то у березні 2024 року завершено базовий ремонт трьох кімнат та до серпня 2024 року відновлено систему опалення у функціональних зонах будівлі. Також було проведено часткові консерваційні роботи на даху для стабілізації конструкції. Бальна зала Палацу була адаптована для виставок, де протягом року проводилися три художні виставки, кожна з яких супроводжувалася концертами.

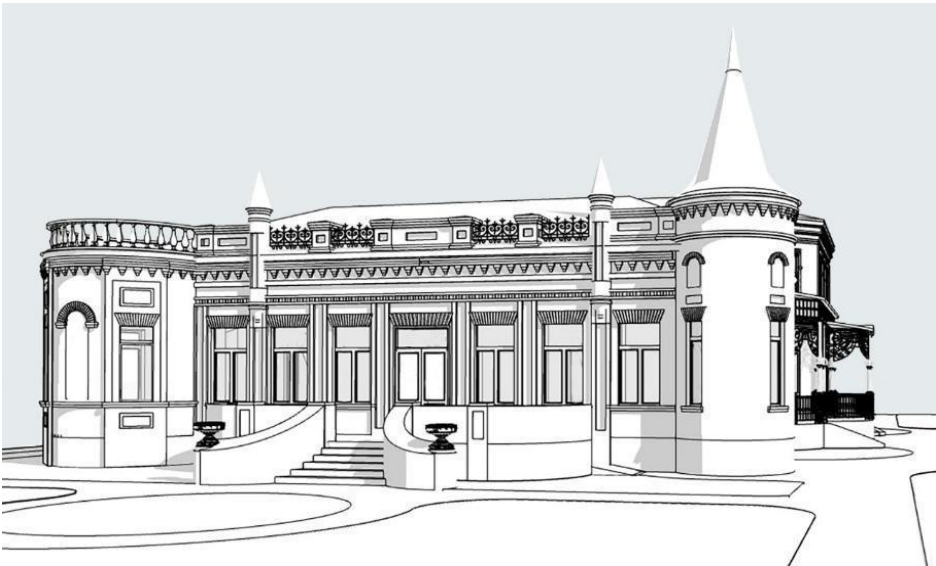

Рис. 51 Візуалізація. Пропозиції щодо реконструкції фасаду. Ілюстрація Команда Хорошавіна, 2025 рік.

2. Палац Потоцьких, Івано-Франківськ

Активізація громади Івано-Франківська шляхом створення соціального центру для ремесел, проведення заходів та виставок, представленого поточною реставрацією Палацу Потоцьких

Команда: Лариса Поліщук, Володимир Гайдар, Анна Сербін

Комплекс палацу Потоцьких протягом тривалого часу формував міський ландшафт, історичну пам'ять та культурну безперервність Івано-Франківська. Його поточна реставрація викликала значний інтерес серед мешканців, сприяючи гордості за повернення місця, яке залишалося ізольованим від громади майже 350 років. У рамках цього процесу одна з будівель палацу адаптується для творчих функцій, заохочуючи місцеву активність. У 2025 році тут відбулися чотири семінари з аналогової фотографії, альтернативних методів друку та звукозапису.

Ці ініціативи відображають прогрес команди у перетворенні палацу на відкритий громадський простір — «соціальну кімнату», де творчість об'єднує людей навіть у важкі часи війни. Збереження та адаптація цього історичного місця допомагає громаді оцінити його культурне значення. Команда розглядає палац не як статичну реліквію, а як динамічний простір, де кожне покоління переосмислює минуле, додає нові значення та інтегрує їх у сьогодення. Відроджуючи комплекс, вони забезпечують, щоб він залишався провідником міжпоколіннієвого діалогу, передаючи символи, спогади та досвід.

Обок реставраційних робіт, проєкт включає масштабні наукові дослідження, такі як археологічні розкопки, щоб розкрити історичне та культурне значення місця та дослідити, як його спадщина може найкраще служити громаді. Готується відкрита виставка, щоб продемонструвати результати початкових археологічних досліджень, проведених восени 2024 року, які вже розкрили раніше невідомі архітектурні та історичні деталі.

Рис. 52 Фотографії процесу реставрації інтер'єрів. Палацу Потоцьких, 2025 рік.

Рис. 53 Предмети, зібрані під час археологічного воркшопу. Фото: Палацу Потоцьких, 2025 рік.

3. Дрогобицька солеварня

Зробити Дрогобицьку солеварню доступною для відвідувань та проведення заходів шляхом реставрації історичної спадщини та демонстрації традиційних методів виробництва солі.

Команда: Віталія Баркар, Ксенія Пальцун, Дарія Корба (Євтухова)

Дрогобицька солеварня – це унікальне історичне місце з глибоким культурним значенням. Щоб покращити його доступність для відвідувань та заходів, команда зі збереження зосередила на історичних дослідженнях та відродженні традиційних методів виробництва солі.

Рис. 54 Карта Дрогобицької солеварні. Ілюстрація Команда Баркар, 2025 рік.

В рамках програми команда здійснила кілька ключових заходів, включаючи ініціювання історичних досліджень та каталогізацію існуючих даних про будівлі, залучення юриста для підтримки дослідження та організацію дослідницької експедиції. Вони також організували 3D-сканування будівель солеварні та налагодили співпрацю з BIM-моделювальниками для створення точних цифрових моделей на основі цих сканів. Крім того, вони сформували базу даних контактів з реставраторами та експертами для підтримки майбутніх зусиль зі збереження.

Крім того, команда взяла участь у семінарі зі стратегічного фінансування та сценаріїв розвитку Дрогобицької солеварні в рамках навчання за програмою CPD. На цьому семінарі було розглянуто різні методи управління та фінансування для забезпечення сталого збереження об'єкта.

Експлікація до карти (Рис. 54):

- 1 – Складські будівлі, збудовані 1889 року (тепер магазин)
- 2 – Адміністративна будівля, збудована 1897 року
- 3 – Будинок директора, збудований у 19 столітті
- 4 – Розсолонна шахта N1 (Королівська), збудована у 8–9 століттях
- 5 – Склад для зберігання та розподілу паперу, збудований 1913 року
- 6 – Будівля солеварні №1, збудована 1875–1877 роками
- 7 – Сховище (колишня розсолонна дев'ять), 8–9 століття
- 8 – Майстерня, збудована 1897 року
- 9 – Солеварня (тепер історична крамниця)
- 10 – Розсолонабірник №1

4. Дерев'яні садиби Славського

Дати нове життя селам Карпатського регіону через збереження традиційної дерев'яної архітектури.

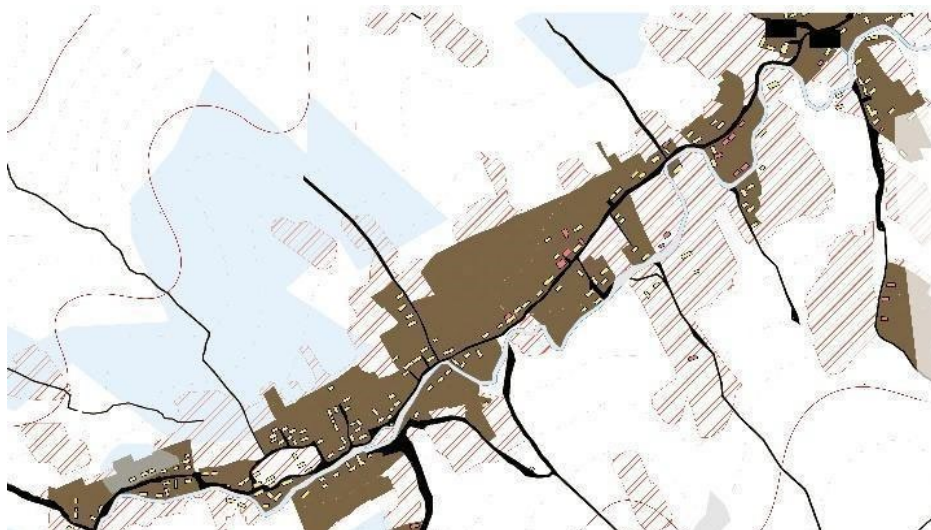
Команда: Мар'яна Каплінська, Ігор Богало, Андрій Котлярчук, Соломія-Юстина Андрущук, Сергій Яремчук

Верхня Рожанка, мальовниче село біля підніжжя гори Великий Верх у Карпатах, було засноване в 1675 році. Воно зберегло свою історичну дерев'яну архітектуру, хоча значна її частина поступово зникає. Хоча найстаріші будинки датуються періодом між 1860 та 1920-ми роками, більшість з них були побудовані між 1950-ми та 1970-ми роками. Багато з цих споруд залишилися здебільшого непоміченими та незадокументованими.

Цей проект зосереджений на збереженні та вивченні дерев'яних житлових, господарських та складських будівель села, а також огорож, мостів, сінокосів та інших споруд – загалом 428. Було визначено три основні типи традиційних дерев'яних будинків, а також кілька підтипів. Серед них було ретельно виміряно та проаналізовано 15 найцінніших споруд. Особливу увагу було приділено архітектурним деталям, таким як вікна, двері, рами, балюстради, різьблені дошки та балки, щоб краще зрозуміти та задокументувати їхню майстерність.

Рис. 55 Картографічне зображення села Верхня Рожанка в Бойківському районі Карпат Ілюстрація команди Каплінська, 2025 рік.

5. Стратегії регенерації Харкова

Мобілізація ресурсів Харкова шляхом визначення вузлів, пов'язаних з історичною системою метро, з проведенням просторового аудиту.

Команда: Ігор Лялюк

Запропонований проект має на меті розгорнути аналіз у двох основних вимірах – фізичному/просторовому та соціальному/культурному, щоб підтримати соціально ефективну відбудову українських міст. Очікується, що дослідження взаємозв'язків між так званим «забудованим містом» та «життєвим містом» виявить можливі синергії та конфлікти між фізичними міськими структурами та їх фактичним сприйняттям та використанням громадянами.

Попередньо проект включатиме три основні етапи:

1. Звіт про передбачувані потреби та просторові виклики українських міст з ознайомленням з концепцією просторового аудиту для українських міст як передумови для сталої міської трансформації.
2. Розробка концепції та методології комплексного просторового аудиту для українських міст через пілотні проекти для середніх та/або малих міст.
3. Перегляд та адаптація запропонованої методології, представленої як практичний посібник для муніципалітетів та інших зацікавлених сторін.

Під час вивчення міської екології основна увага зазвичай приділяється конкретним аспектам та елементам міста, насамперед компонентам інфраструктурного забезпечення. Водночас часто не враховується дуже важливий, ключовий аспект — ефективність просторової моделі міста стосовно соціального використання в цілому.

Просторовий аудит міста є ефективним інструментом модернізації міст. Він пропонує чіткий та зрозумілий алгоритм оптимізації просторової моделі міста та його міської морфології.

Рис. 56 Діаграми стратегії просторового аудиту міста Харків. Ілюстрація команди Лялюк 2025

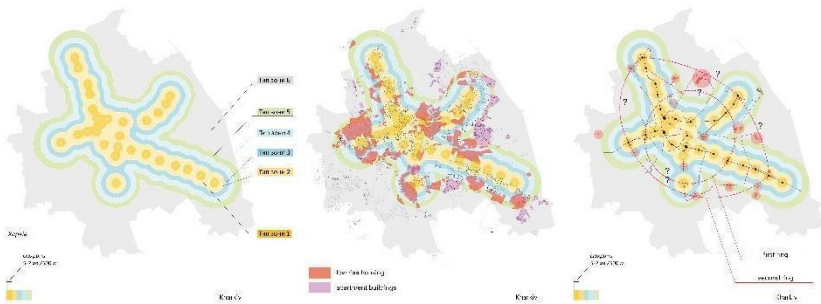

Рис. 57 Попередній просторовий аудит Харкова. Ілюстрація команди Лялюк 2025

Головний висновок для Харкова – місто має зменшитися вдвічі: Харків має стати компактнішим та багатофункціональним.

Ключові кроки включають:

- Розробка схеми зонування на основі типів забудови
- Виявлення конфліктів між різними типами забудови
- Створення концептуальної основи для транспортної мережі

6. Відродження Чернівецької історичної зони

Відродження Чернівецької історичної зони шляхом визначення умов для потенційного розвитку.

Команда: Світлана Бірюк, Олександр Крижанівський, Катерина Коробко, Анастасія Шевченко, Ірина Гержецька.

Чернівці – адміністративний центр Чернівецької області та історична столиця Буковини. Місто може похвалитися понад 500 пам'ятками культурної спадщини, більшість з яких розташовані в центральній історичній зоні площею 467,87 гектара. Зокрема, тут розташована Резиденція митрополитів Буковини та Далмації, що внесена до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, з буферною зоною площею 244,85 гектара. У межах центральної історичної зони та буферної зони наразі діють єдині вимоги щодо збереження культурної спадщини, визначені чинним законодавством України, які не враховують специфіку кожного окремого планувального об'єкта (кварталу чи блоку), культурну та художню цінність, параметри та стильові характеристики будівель, розташованих у них. Це обмежує сталий розвиток міста та залучення інвестицій.

Цей проект спрямований на встановлення меж центральної історичної території та буферної зони пам'ятки ЮНЕСКО, а також диференційованих зонувальних норм для кожного планувального об'єкта (кварталу, кварталу) та параметрів забудови земельних ділянок у їх межах, що дозволить, з одного боку, забезпечити збереження існуючої культурної спадщини та її інтеграцію у структуру та функціонування міста та створення комфортного міського середовища, а з іншого боку, забезпечити можливості для розвитку міста з урахуванням специфіки кожного окремого кварталу.

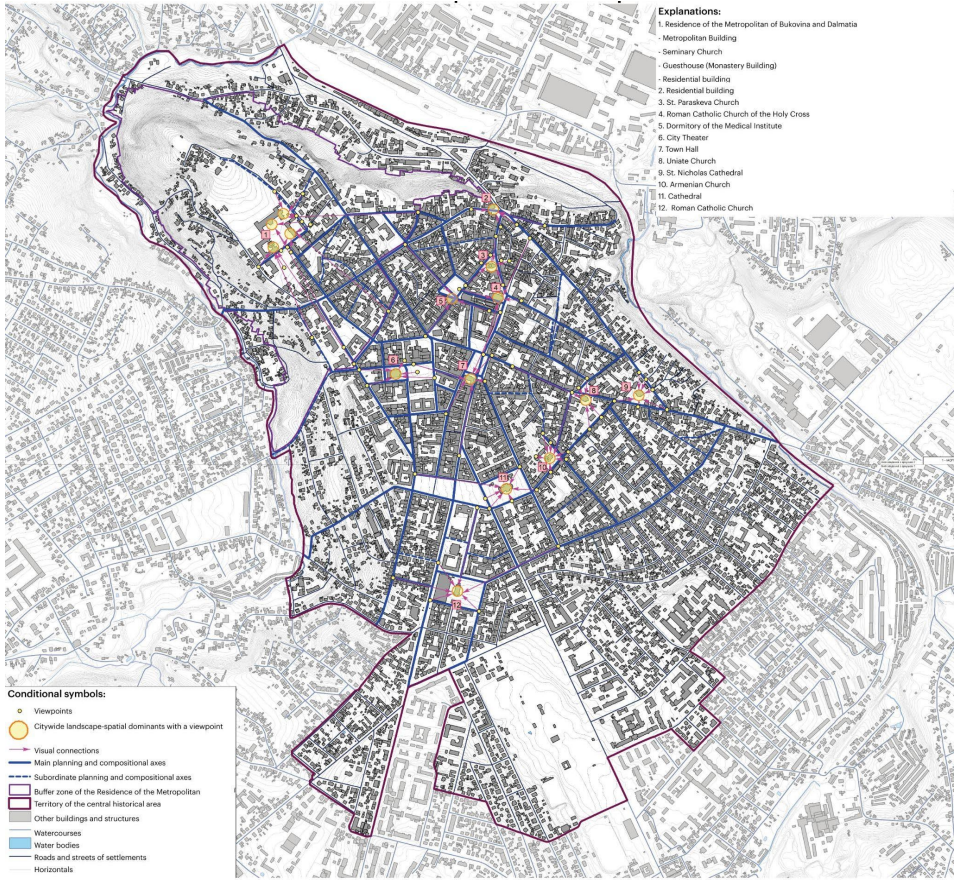

Рис. 58 Картографування історичної частини міста Чернівці. Ілюстрація команди Бірюк 2025

7. Історичний квартал Запоріжжя

Навчальна програма з регенерації історичного кварталу в Запоріжжі з акцентом на якість громадського простору.

Команда: Світлана Захарова, Дмитро Романов, Артем Ічетовкін

Спочатку проект мав на меті розробити методи відновлення історичного міського середовища Запоріжжя, зосереджуючись як на окремих будівлях, так і на цілих районах, а також залучити місцеву владу до адаптації об'єктів спадщини до сучасних потреб, зберігаючи при цьому їхню культурну цінність. Після консультацій з експертами його фокус змістився на освіту, інтегруючи принципи історичної реставрації та міської ідентичності в навчальні програми з архітектури та містобудування в Україні.

«Освітній проект: Спадщина як ресурс для реконструкції» пропагує комплексний підхід, який поєднує функціональність, естетику, технології та екологічну стійкість. Він розвиває навички дослідження, аналізу та збереження культурної спадщини, з акцентом на історичні та архітектурні цінності України, включаючи Запоріжжя. Студентів навчають оцінці та документуванню об'єктів спадщини, включаючи аналіз фізичного стану та 3D-оцифрування. Програма також досліджує сучасні виклики міській ідентичності та досліджує стратегії її переосмислення шляхом балансування історичної безперервності із сучасними стандартами якості життя, міського комфорту та сталого розвитку.

Апробація методології на генеральному проекті ревіталізації громадського простору історичного ареалу «Старий Олександрівськ» у Запоріжжі. Метою дослідження є розробка комплексної концепції ревіталізації громадського простору в історичному ареалі «Старий Олександрівськ» у Запоріжжі шляхом створення пішохідної зони як туристичної пам'ятки та простору для відпочинку, покращення якості життя для всіх вікових груп мешканців та відвідувачів.

Рис. 59 Візуалізація та генеральний план проекту «Ревіталізація громадського простору історичного ареалу «Старий Олександрівськ» у Запоріжжі зі створенням пішохідної зони». Ілюстрація Магістерське дослідження Яланської Ю.П., керівник: Захарова С.О.

8. Будинок офіцерів флоту у Миколаєві

Трансформація значення пам'ятки Будинку офіцерів флоту як центру громадської активності в Миколаєві.

Команда: Поляков Євген, Токар Марія, Хмельна Катерина.

Будинок офіцерів флоту, заснований у 1824 році, є видатною культурною спадщиною Миколаєва та центром для творчих та соціально активних людей. Первісно побудований для культурних розваг морських офіцерів, будинок в своїй архітектурі відображає російські впливи того часу, коли українські території були частиною Російської імперії. Сьогодні в Будинку офіцерів флоту регулярно проводяться культурні заходи, зокрема музичні концерти, міські семінари та дитячі розваги, що приваблює великі натовпи та заохочує до взаємодії з будівлею.

Рис. 60 Будинок офіцерів флоту. Фото: міста Миколаїв.

Під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну він став активним волонтерським центром, що підтримує військових та жертв війни. З 2021 року в рамках проєкту «U-RE-HERIT» було проведено серію семінарів зі студентами, соціально активними мешканцями Миколаєва та професійними архітекторами. Ці семінари, що є частиною модуля 3 Програми безперервного професійного розвитку «U-RE-HERIT», були зосереджені на реконструкції комплексу Будинку морських офіцерів, як його території, так і внутрішніх приміщень. В результаті, різноманітні соціальні групи з різним професійним досвідом долучилися до обговорень, що призвело до широкого кола ідей щодо підходу до реконструкції. В рамках поточної реконструкції було завершено 3D-сканування будівлі. Наразі розробляються архітектурні концепції щодо перепроєктування інтер'єру, адаптуючи його до нових функцій, таких як центр WaterHub та простори культурного та освітнього призначення.

Рис. 61 Виставка у Будинку офіцерів флоту. Фото: міста Миколаїв.

9. Відновлення історичного середмістя Дніпра

Визначення принципів оновлення історичного міста Дніпро за допомогою проєктних методів та рекомендацій.

Identification of principles for renewal of the historical city of Dnipro through design methods and guidelines.

Команда: Ольга Подушкіна, Іван Ревський, Сергій Ревський.

Проект «Комплексне дослідження архітектурної та міської спадщини Дніпра та рекомендації щодо її збереження» включає кілька важливих ініціатив. До них належать підготовка інвентаризаційної документації для пам'яток архітектури, проведення інвентаризації інших цінних історичних будівель та розробка рекомендацій щодо їх збереження та реконструкції. Ми також визначимо історично значущі будівлі з потенціалом для сучасної реставрації та адаптивного повторного використання, забезпечуючи збереження їхніх історичних якостей.

Рис. 62 ДО: Візуальне зображення проєкту реставрації центру міста Дніпро. Особняк Гуреева на вулиці Короленка. Фото: Команда Подушкіна 2025

Проект також включає аналіз композиційних особливостей історичного середовища, таких як ключові архітектурні пам'ятки та візуальні акценти. Будуть розроблені детальні рекомендації щодо збереження історичних будівель та традиційного характеру архітектури міста.

Крім того, буде запропоновано нову міську забудову вздовж історичних червоних ліній у зонах охорони, а архітектурна та міська спадщина буде пропагуватися за допомогою публікацій, книг, ілюстрованих путівників та інших навчальних матеріалів. Цей проект виходить за рамки реставрації архітектурних пам'яток. Він також включає відродження внутрішньоквартальних територій та навколишніх міських просторів, спрямованих на створення комфортних громадських просторів. Роблячи це, ми підвищуємо роль об'єктів спадщини в композиції міста, підкреслюючи важливість збереження архітектурної спадщини в межах міського ландшафту. Завдяки цій ініціативі команда прагне зберегти та відродити архітектурну спадщину Дніпра, забезпечуючи її невід'ємну частину сучасного міського ландшафту міста, водночас сприяючи глибшому розумінню її історичного та культурного значення. Команда розробила комплексний проект реставрації історичного особняка Гуреева, а також план озеленення та благоустрою прилеглої вулиці Короленка, однієї з найстаріших вулиць міста, розташованої в його історичному центрі.

Рис. 63 ПІСЛЯ: Візуальне зображення проекту реставрації центру міста Дніпро. Зображення надано Ольгою Подушкіною

10. Жовтневий кар'єр, Кривий Ріг

Відкриття постіндустріального ландшафту для громадського користування та відпочинку на території колишніх шахт Кривого Рогу.

Команда: Ганна Кульвановська, Вікторія Пацюк, Анна Хижняк

Кривий Ріг, промисловий титан, сформований із заліза та каменю, простягається по центральній-східній частині України. Понад століття його доля була пов'язана з промисловим розвитком. Він піднявся в індустріальну епоху; його кар'єри та фабрики є свідченням прогресу минулого. Однак цей прогрес залишив глибокі шрами — на землі, у повітрі та на самому ритмі життя.

Після здобуття Україною незалежності темпи індустріалізації в країні сповільнилися, залишивши місто між тягарем минулого та невизначеністю майбутнього. Однак, на відміну від багатьох інших великих міст України, Кривий Ріг уникнув хаотичного розвитку. В результаті в ньому почала формуватися нова смарагдово-зелена тканина. Десять років тому місто стало свідком відродження громадського активізму. З'явилися нові неурядові організації, що зосереджуються на екологічному, соціальному та культурному розвитку міста.

Як пілотний проект «Зеленого маршруту» Кар'єр — захопливий велетень, вирізьблений з каменю, у самому серці міста, де природа повільно повертається. Кар'єр зараз заповнений водою, і мета — вдихнути нове життя в цю порушену територію, одночасно сприяючи її природному відновленню, роблячи її більш гостинною та інклюзивною для всіх. Відродження кар'єру відкриває можливості для туризму, відпочинку та розвитку різноманітних соціальних, культурних та спортивних заходів. Проект узгоджує траєкторії розвитку ЄС, водночас виконуючи подвійну мету: збереження спадщини міста та надання нового сенсу його ідентичності.

Рис. 64 Пропозиція проекту «Зелений маршрут Кривого Рогу». Ілюстрація команди Кульвановська, 2025.

11. Ревіталізація парку, Кам'янка

Відродження природного парку-заповідника «Кам'янка» з відновленням історичних павільйонів та доріжок, для сприяння культурній діяльності та реабілітації.

Команда: Олена Жукова, Олеся Чаговець, Таміла Чупак

«Зелений будинок», колишній музей Пушкіна та Чайковського, сприймався упереджено через його асоціації з радянською епохою. Нещодавно експозиції були демонтовані, а будівля відновлена. Під час реконструкції було виявлено оригінальні входні двері, що вели на веранду, що відродило її історичну атмосферу. Музичний салон було відновлено з природним освітленням, свіжим повітрям та музикою, що замінила вологість гармонією. Розчищення навколишньої території відкрило приголомшливі краєвиди на Тясминський каньйон, відновивши історичну та естетичну цінність маєтку.

Нова концепція виставки «Деколонізація радянської музейної моделі» була розроблена для того, щоб звернути увагу на важливість деколонізації та декомунізації для українського суспільства. Вона містить 24 артефакти радянської епохи, що ілюструють, як створювався міф про російську культурну перевагу, підкреслюючи, як Чайковський та Пушкін стали знаковими фігурами. Ключовим акцентом є інтеграція історичних місць у сучасне життя громади. Наприклад, грот парку перетворюється на активний виставковий простір. Влітку 2024 року там відкрилася виставка, яка надала гроту нову функцію – центру мистецтва, історії та сучасної культури.

З червня 2024 року громадський діалог зосереджений на інтеграції спадщини Кам'янки в соціальне, культурне та економічне життя міста. Проект «Комплексне відродження спадщини Кам'янки» спрямований на відновлення історичних місць з одночасним їх адаптуванням до сучасних потреб, сприяння туризму спадщини, соціальним ініціативам та сталому розвитку.

Рис. 65 Розмова навколо виставки в гроті парку та біля входу. . Фото.: Команда Жукова 2025

12. Історичне кладовище Слов'янська

Відновлення історичного кладовища у Слов'янську та відродження пам'яті міста через розповідь історій.

Команда: Анна В'язовська, Віталій В'язовський, Євгенія Калугіна

Працюючи над пілотним проектом Програми безперервного професійного розвитку (CPD), команда визначила важливість просторової організації як інструменту передачі історії місця та його людей. Ми розробили чітку стратегію впровадження та визнали, що активація ділянки не вимагає очікування її повного завершення. Раннє залучення громади через діяльність та взаємодію з існуючими матеріальними артефактами виявилось важливим для створення змістовного та автентичного досвіду.

Парк може розповісти свою історію, висвітлюючи історичні події та життя людей, похованих на Старому міському кладовищі. Для досягнення цієї мети ми розробили просторовий наратив. Меморіальні зони та місця поховання будуть з'єднані пішохідними доріжками, що проходять вздовж периметра парку, утворюючи символічну «петлю часу». Переміщуючись парком, відвідувачі переходитимуть між різними історичними періодами, дізнаючись про людей, похованих тут, та події, які сформували їхнє життя. Центральну частину парку планується залишити відкритою, перетворивши її на луку з високою багаторічною травою. Цей дизайн поєднує історичні артефакти та меморіальні елементи з простором для споглядання та роздумів над складнощами історії. Запропонований редизайн парку запроваджує нову західну вхідну зону, де буде виділено частково зруйновану родинну каплицю Залеських 19-го століття та позначено історичне місце зруйнованої церкви Всіх Святих інтерпретаційними панелями. Існуюча меморіальна зона південної секції буде переосмислена як гостинний вхід для відпочинку, а Меморіал Громадянської війни буде реконструйовано та покращено посадками червоних квітів. У північній частині збережено меморіали та могили Другої світової війни, зокрема німецьких солдатів, тоді як у східній секції існуючий земляний курган переосмислюється як символічний курган у скіфському стилі, щоб відобразити давню спадщину регіону.

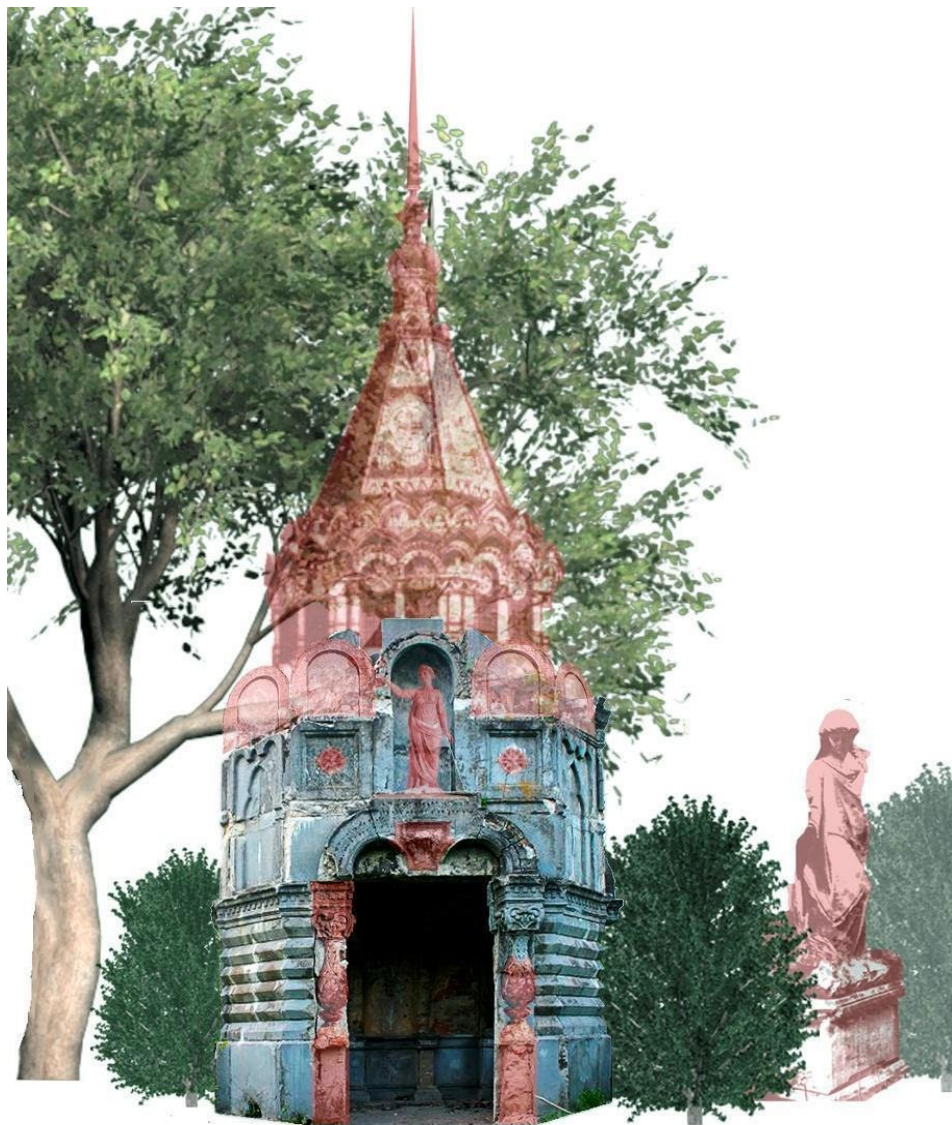

Рис. 66 Колаж із зображень, що демонструє бачення реконструкції однієї з гробниць. Команда В'язовська 2025.

Подяки

Ця публікація є документацією співпраці між європейськими та українськими архітекторами в рамках програми безперервного професійного розвитку U-RE-HERIT, що фінансується програмою ЄС «Креативна Європа» для підтримки культури архітектури в Україні у 2023–2026 роках та Шведським інститутом у рамках проєкту Baltpart. Останнє фінансування було спрямоване на обмін знаннями між Швецією, Естонією та Україною у сфері партисипативного планування з урахуванням гендерної перспективи. Оцінки та рекомендації враховуються в результатах та рекомендаціях U-RE-HERIT (діяльність T3.6 та етап M32), які будуть представлені на заключній конференції U-RE-HERIT 4 навесні 2026 року. Документація узагальнена в документі D3.11. Це останній з трьох заходів, викладених у Робочому плані U-RE-HERIT WP3 для підвищення кваліфікації (Угода про фінансування, посилання T3.3f). Він також є рекомендацією щодо змісту, фінансування та організації майбутньої програми безперервного професійного розвитку в Україні, зазначеної у звіті про фінансування D6.8. Він був написаний у співпраці між партнерами проєкту - Національною спілкою архітекторів України та Архітекторами Швеції.

Основне фінансування пілотної програми безперервного професійного розвитку – 80% – надійшло з бюджету U-RE-HERIT. Решту коштів надали Architects Sweden та Шведський інститут. Бюджет покривав витрати на персонал, фасилітаторів і спікерів, а також на поїздки, проживання та добові учасників. Відповідальність Національної спілки архітекторів України (НСАУ) була розподілена між кількома заходами U-RE-HERIT. Внесок НСАУ в CPD був зосереджений на пошуку українських експертів та залученні зацікавлених сторін в Україні, таких як сторонні організації, муніципалітети та державні установи. НСАУ також проводив модулі CPD 2 та 4 в Україні. Архітектори Швеції (AS) були повністю присвячені програмі CPD та проводили модулі 1 та 6. Модуль 3 проводила Австрійська палата архітекторів (Bundeskammer der ZiviltechnikerInnen, BKZT), а модуль 5 – Литовська асоціація архітекторів, Baltpart. Архітектори Швеції отримали додаткове фінансування від Шведського інституту для стажування в партисипативній методології в модулях 5-6 разом з Фондом Спільне Місто. Програма CPD була реалізована завдяки зусиллям 35 учасників, 23 експертів, 10 кураторів, 3 координаторів та 3 директорів програм під керівництвом директора проєкту U-RE-HERIT. Усі вони були дуже

важливими для реалізації програми U-RE-HERIT CPD Ukraine у партнерстві між Національною спілкою архітекторів України та Architects Sweden.

34 учасники програми CPD Ukraine були представлені у 12 командах: (1) Палац Катерничів у Бобровиці: Оксана Хорошавіна, Юлія Петренко. (2) Палац Потоцьких в Івано-Франківську: Анна Сербін, Лариса Поліщук, Володимир Гайдар. (3) Відновлення Дрогобицької солеварні: Віталія Баркар, Дарія Євтухова (Корба), Ксенія Пальцун. (4) Збереження карпатської дерев'яної хати: Мар'яна Каплінська, Ігор Бокало, Андрій Котлярчук, Соломія-Юстина Андрушук, Сергій Яремчук. (5) Просторовий аудит м. Харкова: Ігор Лялюк. (6) Історико-культурне зонування м. Чернівці: Світлана Бірюк, Анастасія Шевченко, Катерина Коробко. (7) Регенерація кварталу в Запоріжжі – освітня магістерська програма: Світлана Захарова, Дмитро Романов, Артем Ічетовкін. (8) Реставрація Будинку офіцерів флоту в Миколаєві: Євген Поляков, Марія Токар, Катерина Хмельна. (9) Стратегія збереження Старого міста в Дніпрі: Іван Ревський, Сергій Ревський, Ольга Подушкіна. (10) Ландшафтна регенерація Криворізького кар'єру: Ганна Кульвановська, Вікторія Пацюк, Микита Олійник. (11) Відновлення міста Кам'янка на основі збереження: Олена Жукова, Олеся Чаговець, Таміл Чупак. (12) Меморіальний парк «Старе кладовище Слов'янська»: Анна Вязовська, Віталій Вязовський, Євгенія Калугіна.

Усього 73 особи були залучені до реалізації програми CPD як спікери, куратори, партнери та організатори.

Спікери заходів (окрім кураторів та організаторів):

Модуль 1 (Стокгольм): Торлейф Фальк (головний архітектор Стокгольма), Олле Бурелл (президент асамблеї представників Стокгольма), Пер Арбом (Arbom & Partners), Бо Лагерквіст (Гетеборзький університет), Маргарета Вільгельмссон (AS), Ян Йонгерт (Jongert arch.), Йоган Йонссон (незалежний архітектор), Тобіас Нордстрьом (Spacescape), Фінн Вільямс (головний архітектор Мальме), Ульріка Сігнал (Tengbom), Олександр Бабос (Лінчопінг), Ларс Кокум (Luttinger & Kockum Arch.), Малін Белфрейдж (White), Пауль Кванта (Arbom), Тіна Вік (Wik arch.).

Модуль 2 (Івано-Франківськ): Мія Гейер (Уппсальський університет); Віктор Дворніков (Немо); Генріетта Ейстроп (KDAK); Суха Хасан (AA Sudan); Андрій Павлів (професор Львівської політехніки); Юрій

Вербовецький (Замки Тернопілля); Тіна Вік (Wik arch.); Ганна Бондар (народна депутатка ВР); Василь Петрик (професор Львівської політехніки); Олена Василько (архітекторка Львівської області).

Модуль 3 (Відень): Рут Шагеманн (голова ACE); Катаріна О'Кофайг (AS).

Модуль 4 (Київ): Ганна Бондар (народна депутатка ВР), Василь Петрик (професор Львівської політехніки), Олена Василько (архітекторка Львівської області), Гвендолін Менетріє та Ніна Рінне (UN Habitat Kyiv Hub); Андрій Горват (U-LEAD); Микола Ульянов (Creative Europe Ukraine Hub); Христина Бойко (ZMIN Foundation); Божена Пеленська та Тетяна Федорук (Jam Factory); Андрій Калінін (Kyiv-Mohyla Foundation); Юрій Вербовецький (Замки Тернопілля); Катерина Булатова (Restart Agency); Олег Петренко (Дрогобицькі солеварні).

Модуль 5 (Вільнюс): Фулько Трефферс (Ro3kvit); Тіна Вік (Wik arch.).

Модуль 6 (Мальме та Копенгаген): Томас Кампманн (KADK); Ніколай Бо Андерсен (KADK); Ізабелла Пріддл (Pihlmann Architects); Елін Фаст (Varvsstaden); Анна Модін (районна архітекторка Мальме); Ульріка Сігнал (Tengbom); Маттіас Хедберг-Ек (Fojab Arch.).

Партнери та/або радники пілотних проєктів: Тіна Вік (партнер Славське — Wik Architects); Тобіас Нордстрьом і Карін Лобо Лундгрєн (партнер Миколаїв — Spacescape); Маттіас Густафссон і Емма Сімонссон (партнер Кривий Ріг — Urbio); Йоран Ліндберг і Оса Йоханссон (партнер Кам'янка — Nivå Landskap); Томас Мелін, Оксана Підлітейчук, Моа Свенссон і Емма Шепердссон (партнер Дрогобич — Architects Without Borders Sweden); Маттіас Хедберг-Ек і Данієль Лунд (партнер Івано-Франківськ — Fojab Architects); Дік Сандберг (радник Бобровиця); Пål Андерс Стенссон (радник Дніпро); Бо Ларссон (радник Чернівці).

Куратори та фасилітатори CPD: Крістер Ларссон (AS, Open Call + Mod1), Ева Мінура (AS, Mod1), Оса Бексєліус (AS, Mod3), Катаріна Фрьох (BKZT, Mod3), Корнелія Гаммершлаг (BKZT, Mod3), Себастьян Йобст (BKZT, Mod3), Анастасія Бородієнко (AS, Mod4), Ян Рюдєн Бонмо (Innovation Leadership Group, Mod4), Леванте Поляк (Eutropia, Mod4), Тове Левонен (Shared City Foundation, Mod1+5a-b+6), Ульрік Стилсвіг Мадсен (KDAK, Mod6). **Координація та фасилітація:** Євгенія Бєвз (AS), Ольга Терєфєєва (НУАУ), Олександр Барановський (НУАУ). Директори програми CPD: Пеєр Мікаєль Селлстрьом (AS), Олександр Чижевський (НУАУ), Олена Олійник (НУАУ). Координатор проєкту U-RE-HERIT: Рута Лейтанайте (LAA).

На зображенні зліва направо:
Пер Мікаель Селльстрьом, Олена Олійник, Євгенія Бевз

Пер Мікаель Селльстрьом— радник із питань політики в галузі освіти та ринку праці в Асоціації архітекторів Швеції. Він є директором програми підвищення кваліфікації Ureherit CPD Ukraine і має ступінь доктора філософії (PhD) у галузі архітектури за спеціальністю «Теорія колаборативного проектування» Королівського технологічного інституту (КТН), Стокгольм, Швеція. Раніше він обіймав посаду директора програм підвищення кваліфікації в Асоціації архітекторів Швеції. Також він був керівником кількох інноваційних проєктів у сфері архітектури та сталого міського розвитку.

Олена Олійник — доктор архітектури, професор, сертифікований архітектор-практик. Вона є віцепрезиденткою Національної спілки архітекторів України та керівницею програми CPD UREHERIT. Лауреатка Державної премії України в галузі архітектури (2006). Має понад 30 років академічного та професійного досвіду. Її наукові інтереси зосереджені на збереженні та ревіталізації історичних міст, формуванні міських громадських просторів і теорії архітектурних стилів. Авторка понад 200 наукових публікацій і кількох монографій.

Євгенія Бевз — архітекторка та урбаністка, здобула освіту в ETH Zürich і Київському національному університеті будівництва і архітектури. Вона є координаторкою проєкту UREHERIT CPD в Асоціації архітекторів Швеції та засновницею Rein Stockholm, що працює в галузях архітектурного проектування, міської спадщини та просторових стратегій. Раніше вона працювала міжнародно — у Нью-Йорку, Роттердамі та Стокгольмі, зокрема кілька років у OMA/AMO та ОКН+. Її роботи експонувалися у Färgfabriken у Стокгольмі та були відзначені Euroran 17 Award і грантом Geisendorf Foundation.